

Oecon.

1611

Dec 1671

~~Dec agt No 91.~~

TRACTATUS
HISTORICO - PHYSICUS
DE

AGRICULTURA
ISLANDORUM

PRISCIS TEMPORIBUS CUM SUC-
CESSU USITATA, POSTEA EXOLE-
TA, & JAM RESTAURANDA,

AUCTORE

JOHANNES SNORRONIO
ISLANDO,

PHILOS. BACCALAU.

HAVNIÆ, 1757.

Typis LUDOLPHI HENRICI LILLIE.

œconomia. II. agriculturæ singular. regio.
178.

BIBLIOTHECA
REGIA
MONACENSIS

Imprimatur.

J. C. KALL.

EXCELLENTISSIMO
ET
ILLUSTRISSIMO
HEROI
ADAMO GOTTLOB
DE MOLTKE
COMITI DE BREGENTVED,
LIBERO BARONI DE LINDEN-
BORG, DOMINO DE TRYGGE-
VELDE &c.

SPLENDIDISSIMI ORDINIS ELEPHAN-
TINI EQVITI AURATO, SANCTIO-
RIS CONSILII SUPREMO AULÆ MAGI-
STRO, MENSARIORUM HAFNI-
ENSIVM DIRECTORI,
REGIÆ ASIATICÆ SOCIETATIS &
ACADEMIÆ PICTORIÆ REGIÆ PRÆSIDI.

ILLUSTRISSIMO & GENEROSISSIMO
HEROI

OTTONI THOTT,
ORDINIS DANNEBROGICI EQVI-
TI AURATO, S. R. M. DAN & NORV.
A CONSILIIS INTIMIS, SUPREMO
CAMERÆ DANICÆ PRÆFECTO; &
SOCIETATIS REGIÆ SCIENTIA-
RUM MEMBRO HONORA-
RIO.

GENEROSISSIMO & ILLUSTRISSIMO
HEROI

OTTONI MANDE-
RUP COMITI DE
RANTZAU,
ORDINIS DANNEBROGICI EQVI-
TI AURATO, ISLANDIÆ & FÆRO-
ARUM PRÆFECTO REGIO, IN
SUMMO JUSTITIÆ TRIBUNALI
ASSESSORI, & SOCIETATIS
BONIS LITERIS DICATÆ
MEMBRO HONO-
RARIO.

UT ET
ILLUSTRISSIMO & GENEROSISSIMO
FRIDERICO WIL-
HELMO LIBERO
BARONI DE
WEDEL,
SACRI CUBICULI PARASTATÆ
CLIDUCHO, NEC NON SECUNDO
CAMERÆ DANICÆ PRÆFECTO.

TENUES HASCE STUDIORUM ACA-
DEMICORUM PRIMITIAS, SUMMA
ANIMI RELIGIONE, HUMILLI-
ME OFFERT & DEDICAT

TANTORUM NOMINUM

SUBJECTISSIMUS CLIENS
AUCTOR.

*M*ulta sunt gravissimaque
rationes, quibus addu-
ctus, tenuem hunc inge-
nii fœtum, Vestrum Exel-
lentissimis & Celsissimis No-
minibus sacrum facere ausus
sum.

sum. Incomporabilis enim,
quò omnes Musarum cul-
res amplectimini, favor;
summa illa, quā polletis, ut
maximarum rerum, ita Oecono-
mica prudentia & peritia, quin
divinā fere intercessio, quā
semper quidem, maximè ta-
men deplorandæ hujus inediæ
tempore, Islandiæ coram Regio
Numine orastis causam; hæc
inquam omnia, spem mihi fa-
ciunt, præsentem materiam, VO-

*BIS saltem non displicituram
fore. Accipite ergo Excellen-
tissimi Heroes & Patriæ meæ
Patroni inclytissimi, fronte qua
soletis serena, hanc de Islando-
rum agricultura tractatiuncu-
lam, ex quâ patere unicuique
spero: priscorum in ea ritè in-
stituenda ruditatem: obsoletæ
mediò ævò causas: hòc vero no-
strò, restaurandæ possibilitatem.
Hoc unicum doleo, tanta me
esse egestate pressum, ut intra
an-*

angustissimos hosce cancellos
subsistere sim coactus; undè
omnia, quæ oportuisset accura-
tione, non sunt exposita, verum
multò plura, licet scienti, invi-
to tamen, prætermissa, & melio-
ri, si forte olim adfulgeat, re-
servata fortuna. Vestrum au-
tem, Excellentissimi & Celsis-
simi Heroes, patrocinium sup-
plex imploro, summumque
adoro Numen, ut Excellentias
Vestras quam diutissime servet

*incolumes, Patriæ meæ afflictæ
emolumenta, Nobilitatis Da-
nicæ Decora, & Musarum Co-
lumina.*

Vestrum

EXCELLENTISSIMI & CEL-
SISSIMI HEROES

Patroni Patriæ meæ inclytissimi

Summa religione & devotione

Subjectissimus Cliens

JOH. SNORRONIUS.

AD LECTOREM.

riteria certè fortunatæ Rei-
publicæ sunt , terræ cul-
tus , incolarū in arte
mercatoria felix progressus , ci-
vium multiplicatio , & stabilita,
qva fieri quidem maxime potest,
opti-

optimis legibus Oeconomiae emendatio. Hinc dolendum mihi semper visum est, omnia hæc in Patria mea Islandiâ desiderari, atque hinc præsentem elegi materiam, gravissimam utique, utilissimam, & excitatioribus ingeniis dignissimam, quamvis meas immane quantum superare fatendum sit vires. Nemo inficias ibit, agriculturam in terra quacunque summe necessariam esse, utpote, Deo ordinante, mundo adspectabili fere coævam, primumque vitæ humanæ adminiculum; sed, prohdolor! multis in locis nimis securè tractatur, fusque deque habetur. Non mihi mens fuit, prolixè hic de
agri-

agricultura differere, quippe cui exigua admodum est rei rusticæ & agriculturæ peritia, & librorum saltem usu edocto; quapropter non eò audaciæ processu, ut modum aliquem agros arandi, sementem faciendi, semina condendi &c. docerem: sed saltem cuivis hanc tractatiunculam legenti, & præsertim de agriculturæ in Islandia possibilitate dubitantibus, ante oculos ponere contentus, quod agricultura priscis in usu fuerit Islandis, quibus de causis penitus exspiraverit, & denique argumenta, de ejus de novo possibili restauratione. Non ergò expectes, Lector amice! in hac dissertatione, systema quoddam agros col-

len-

lendi scientiæ, sed tentamen levius-
culum, aliis contraneorum stimu-
lum addendi, ut tale negotium ulte-
rius meditentur, rimenturque.

Interim vale & conatui
juvenili fave.

CON-

CONSPECTUS.

Prolegomena, exterorum de nativa Islandiæ sterilitate sententias recensent, & perstringunt; Ulterius autem probat

Sectio Prima, agriculturam veteribus Islandis in usu fuisse; & quidem

§. 1. ab Occupatione inde Insulæ ad seculi decimi finem.

§. 2. Seculo undecimo, duodecimo & decimo tertio.

§. 3. Seculo decimo-quarto; idque ex legibus civilibus & tabulis possessionum ecclesiasticarum.

)()(

§. 4.

CONSPECTUS.

§. 4. idem probatur ex denominationibus locorum ab agricultura petitis.

Sectio Secunda, exhibens causas exsoletæ in Islandia agricultura.

Causæ sunt *vel nunquam rite stabilitæ:*

§. 1. Rudior regiminis forma, &

§. 2. Peregrinationes incolarum;
vel decrefcentis:

§. 3. Civilia bella seculorum XII^{mi}
& XIII^{ti}; &

§. 4. Pacta, cum Insula Norvegis
1262 dederetur, frumenti exo-
tici adductio;
vel omnino exoletæ:

§. 5. Pestes, morbi fatales, & an-
nonæ caritas sec. XIII^{ti} & præ-
fer-

CONSPECTUS.

fertim sec. XIVti; & denique
non restauratæ:

§. 6. novorum Incolarum & Magistratus ignorantia, ut & præconceptæ mercantium opiniones. Finem imponit

*Sectio Tertia, agriculturam
præsenti tempore in Islandia
restaurari posse, sistens; idque*

§. 1. ex soli Islandici constitutione.

§. 2. ex aqua.

§. 3. ex æere, & tandem

§. 4. ex calore Islandiæ cum Norvegia & Svecia collato; quod vero per recentiora experimenta non dum sit restaurata, adscribitur

§. 5. nimis securo, & perverso terram colendam tractandi modo; idque

CONSPECTUS.

- §. 6. respectu diversi agrorum situs, &
- §. 7. præparationis seminum.
- §. 8. nulla autem soli Islandiæ hodierni culpa;
- §. 9. quippe in quo sponte nascitur frumentum agreste, &
- §. 10. herbæ plurimæ, aliis sativæ, adeoque cum fructu hic ferendæ,
- §. 11. Exemplo *Laurentii Gottrupii*, *Gislavi Magni*, & imprimis *Johannis Erichstrupii*.
- §. 12. Media tamen ritè observanda, quibus positis, præter indigenas,
- §. 13. *Linum perenne*, *Urtica*, & *Helxine Siberica*, nec non *Lucerne Svecica*, Islandis erunt sativæ,
- §. 14. Cautelis tamen, quas cœli solique ratio poscit, non neglectis.

PRO-

Prolegomena.

Nullam prorsus globi nostri
terraquei partem, vel re-
gionem quandam orbis
terrarum, mox à primo-
rum hominum lapsu, & divinâ, quæ
subsecuta est, maledictione, præ se
tulisse tantam amœnitatis speciem et
fructificantium ostentationem, quan-
tâ hodie mortalium et culturæ ope
luxuriat, nemini non patet: tenaci
fanè Dei sapientissimi, irrogatæ ob
peccatum pœnæ complementi, con-
silio, qui primo homini, conquiren-
dis è terra alimentis insudandi fecit
necessitatem. Ut autem media cir-
A citer

citer orbis habitabilis pars primos ad-
epta est incolas et cultores, quibus
terminos habitationis, quascunque
mundi plagas versus, extendendi fu-
it occasio; ita etiam, non tantum
non mirum est, sed experientiâ con-
firmatum, terras postea inventas, au-
strum vel boream versus, contemptas
prorsus fuisse præ cœteris, quæ jam-
dudum insigni cultorum diligentia,
ad summum splendorem et dignita-
tem evectæ fuerunt. Exemplum præ-
bet hujus rei, non tantum Ægyptus,
antequam Nilum in stupendos publici
usus incolæ convertêre, parum con-
spicua: Sic etiam Italia, quæ prisco
aboriginum tempore, deserti instar,
omnis culturæ incapax habebatur,
Nunc verò nulli Regionum Europæa-
rum feracitate secunda. Quàm in-
conveniens hodierno Germaniæ splen-
dori et felicitati sit vetustissima ejus-
dem terræ descriptio, dum *informis*
dici-

dicitur, *aspera cælo, tristis cultu, Sylvis horrida, paludibus infæcunda, frugiferarum arborum atque omnis culturæ impatiens tellus, regio aurô et argentô immunis, vilis atque omnibus despecta*, unicuique satis patet. Quid Dania, hodiè florentissima? quid Norvegia, omnigenâ celebris fertilitate, apud australiores, aliquot retrò temporibus audivêre? terræ inutiles, desertæ, montibus horridæ, quarum incolis nec ferere datum esset, nec metere, vel ob soli inertiam, vel aëris intemperiem; quæ extraneorum opinio â tramite veritatis tam longè discedit quàm quod maximè. His igitur, quæ supra consideravi, ad rectam judiciû lancem expensis, haud me in mirum rapit, complurium, de patria mea Islandia, abjectè sentientium, judicium, qui nihil ibi cultum, nihil pulchrum, nihil amcenum; sed nivis et squaloris omnia plena, sterilitate horridâ

tabefcentia; immò, quafi merè deferta et folitudines, beftiis faltem, non verò hominibùs receptacula credant exfangvia. Sed præjudiciis abreptos fingula ex fuo palato judicare, nihilque eximium, nifi quod ipforum opiniononi confentaneum eft, putare, facile evinci poteft: Suæ enim telluris fæcunditatem, fructuumque ubertatem deprædicant; campos amœniffimos, herbarumque vim, in folo natali crefcentium, incomparabilem; Verbo: Sua omnia culta, ritè difpofita, curiofa, nullam ferè orbi noftro concedentes culturam aut naturæ indulgentiam; et, quod magis impium, Creatorem T. O. M. iniquæ accufant in terras fuppolares difpenfationis: Aft haud ægrè ferant, fi ipfos helleborò egere dixero, illoque vehementiffimò, quò vana fuarum rerum Philavtia penitus eradicetur, frivolæque iftorum opiniononi peffulus obdetur

tur firmissimus: nam uti נִשְׁמָה illud
generalissimum fuit, summæque effi-
caciæ; ita etiam ad Islandiam illud
idem se extendisse fateantur; nisi for-
tassis illam inde ab initio creationis
non exstitisse contendant; sed post-
modum, non aliter ac excrescentiam
quandam reliqui Orbis, prorsus inu-
tilem, exclusam esse fingant. Prode-
ant in scenam Candidati ignorantia
de Islandiæ nativa sterilitate scripti-
tantes, qui, quasi conjunctis viribus,
patriæ meæ, ad fructus ferendos,
inertiam, contuentur; utpote, inviis
asperisque montibus, præruptis rupi-
bus, saxetis continuis ac pertinaci-
bus, quæ non tantum agricolarum
labores irritos reddunt, impeditam &
obsitam; sed, quod his vacuum est,
stagnis paludibusque repletum; ut
impossibile sit Incolas boni aliquid il-
lic carpere posse. His adjiciunt in-
tensissimi potentiam gelu et frigoris,

fitui tam boreali, ut loco proprio, fa-
 miliarem. Inter externos scriptores
 audiri merentur: Ph. Cluverus Introd.
 in Geograph. Lib. III. pag. m. 138.
 „Thule, vulgò nunc Island, ab immensis
 „frigoribus et perpetua glacie, quibus dan-
 „nata est, sic dicta. Olaus Magnus, Hist.
 „Sept. L. II. pag. 39. Pro Majori
 „parte montosa est et inculta, præsertim
 „versus plagam Septentrionalem, ob auste-
 „ra Spiracula venti Circii, qui nec fru-
 „ctus elevare permittit. Sebastianus Munste-
 „rus in Cosmogr. sua, Lib. 6. ita refert:
 Die beste Gegend dieser Insel
 ist an den Gestäde des Meers;
 denn in der Mitte ist sie voller
 Gebürg und Schnee. P. L. Ber-
 kenmeyer, curieuse Antiquarius, p. m.
 788. „An den Küsten ist sie
 „ziemlich bewohnt; mitten im
 „Lande aber ist sie voll rauher,
 „mit Schnee bedeckter, Gebürge.
 „Sie ist hefftig kalt, und daher
 „un-

„unfruchtbar, doch mit vielem
 „Kindvieh gesegnet. *J.C. Becmannus*,
 in *Hist. Orb. terr. Geograph. Cap. 5.*
 „*Terra ista, ob frigoris gravitatem, fru-*
 „*menti non ferax est.* **Zorgdrager,**
 „**Grönländischen Fischen.** T. I. Cap.
 „7. Man giebt vor, es sey ehe
 „dessen, sehr fruchtbar gewesen.
 „Es habe einen Überfluß am Ge-
 „treide gegeben. Anjeto ist Is-
 „land so unfruchtbar, daß gar
 „Getreid alda nicht wächst.,,
 „Et porro: Das Land ist geräum-
 „lich und groß; aber nicht groß
 „reich: Hat viele steinigte Grün-
 „de, Heyden, und niedrige Ge-
 „büsche.,, *Ut alios multos lubens*
omittam; qui, vel ignorantia vel stu-
diô, falsa edocti de Islandiæ, naturâ
et Constitutione, pro veris, immo
certissimis, venditare non dubitarunt.
 Ultimus hic procedat in Scenam pro-
 polarum et Nautarum ex Islandia

Tychopolin quòtannis revertenti-
 um, credulus nimis discipulus *Job.*
Andersonius, Nachrichten von Is-
 land, §. 22. „Erd=Früchte wollen
 „durchaus nicht fort; theils we-
 „gen des untauglichen Bodens;
 „theils wegen der gar zu stren-
 „gen Kälte, und durchdringen-
 „den Nordwindes. Man hat
 „es mehrmalen mit Rüben, Wur-
 „zeln, und dergleichen versucht,
 „aber allezeit vergebens. Por-
 „ro § 23. Am wenigsten kan
 „man das Feld bauen und Korn
 „säen; denn wann man gleich
 „die Steine mühsam auslesen,
 „und den Boden durch Pflügen
 „und Dünge gut machen wolte,
 „würde doch der Sommer, oder
 „die warme Zeit, so lange nicht
 „währen, daß etwas reifen könnte,
 „c. Quam feliciter Locum ex Devt.
 Cap. XXVIII. v. 23. laudatus *Ander-*
soni-

sonius, patriæ meæ adplicuerit, Physices peritioribus relinquo decidendum, et memorato Authore sanioribus. Sed his non immoraturus, agriculturam in Islandia priscis temporibus in usu fuisse, primâ demonstrabo Sectione, sequentibusque ejusdem exoletæ Causas, restaurandæque possibilitatem, pro Virili, si non certissimè, tamen probabiliter, adstruam.

SECTIO PRIMA.
AGRICULTURAM VETERIBUS ISLANDIS
IN USU FUISSE.

§ I.

Expositis inter præmissa Variorum de Islandiæ ad agrorum herbarumque Culturam inertiam, sententiis, primò mihi, contra secus sentientes, probandum venit, agrorum cultionem priscis etiam Islandis in usu fuisse; huc quæ faciunt, ex historiis antiquis allaturus argumenta, id saltem doleo, quod non datâ operâ, sed incidenter tantum, et quasi aliud agendo, hac de re scripserint, veteres historici, circumstantiis facti cujusdam singularis describendis magis quàm Oeconomix antiquæ legibus ad posteros propagandis, adacti; Attamen servatâ, qua verissimè possum, temporum serie, quæ præfenti maximè infervitura duxerim proposito, adscribam.

Postquam Insula à Norvegis, circa annum Seculi Noni, Septuagesimum quartum, inhabitari cœpit, incolas statim, ut in illas devenire fedes, terram coluisse, exemplo est Hjörleifus, Ingolfi primi Occupatoris focus,

us, in Occidentali Insulæ parte, ad quam
delatus erat, sementem parans; *Lib. Origg.*
Isl. Lib. I. Cap. 6. pag. m. 8. „Hjör-leifr sat
„þar um Betrin; enn um Þorit villde hann
„sai; hann ætti einn Uxa; enn sjet Þrælas
„na draga Urdinn: id est: Hjör-leivus ibi,
„transactâ hyeme, vere serere parans, licet ei bos
„esset, servos tamen jubet aratrum ducere. Par
huic aliud, quod in idem ferè incidit tem-
pus, Gull-thoreri exemplum; Qui, (Þor-
„ir eignaðist Flat-ey eptir Hall-grymu,
„og hafði þar (Scði) Flat-eyâ Insulâ, finus
„Breida-fjörðensis, in Occidentali Islandia,
„proximè post Hall-grimar portus, sementem ibi
„habuit; Et *Cap. 9.* „Þoric ól heft sinn,
„Sumar og Verur, æt Ræri. id est: Equum
suum (Gothicum) hyeme et æstate frumento sa-
ginavit. Geir-mundum, qui inter nobilif-
simos Islandiæ aborigines, ob divitias et in-
signem Oeconomiae peritiam habetur, de se-
mente facienda cogitasse refert Landn. Par-
„te 2. *Cap. 20.* „Þeir Kjallafr deildu um
„Land þat, er var meval Klofninga og
„Fabeins ætt; og þóðust æt Ökrumum,
„syrir utan Klofninga; þar villdu hverur
„tveggj sai. hoc est: Geir-mundo et Kjalla-
„ko lis intercessit de fundo Klofningos (mon-
tes sic dictos) et Fabeins á (amnem) inter-
jacente, armisque decertarunt in arvis trans-
montanis, ubi sementem facere uterque parabat.

Vi-

Vigaglumi (cædum patratoris) *vita* etiam
 hac de re est inspicienda, Cap. 7. Enn
 „þau Gíæpi fylgdu mest Þver-æar Landi,
 „þat var Alfr, er falladr var Vitast-gjafi;
 „því hann varð alldrei upp-rør; enn hœ-
 „num hafði so skipt verit med Landinu, at
 „sitt Sumar hœfdu hverir. Et post: Enn
 „þeir hœfdu Sjælf-dæmi, oc giördu til
 „Handa sier Alfrinn, at þeir skýldo hann
 „einir hafa; og ætla so at komast ad Landis
 „nu öllu; at kippa undan þeirri Stod, er
 „ædur hjellt mest uppi Rædi hennar (Ast-
 „ridæ) Og þat Sumar, er þæ fór i
 „hönd, ætti hvern at hafa Alfrinn, ef ad
 „rjettu færi. Conf. Landn. parte 3. Cap. 20.
 „p. m. 123. id est: *Fundo Thuer-auenfi*, ager.
quidam, *Vitastgjafi* (quòd depastioni non fue-
 rit obnoxius,) *dictus*, *præcipuum* *accessit* *emo-*
lumentum; sed *divisione fundi factum* est, ut *al-*
ternis æstatibus, *singulis ex eo usum capere* *liceret*.
 et *mox*. *Arbitrio illis concesso*, *agrum*, ut *eo*
soli potirentur, *sibi adjudicarunt*; eò sanè *consilio*,
 ut in *totius fundi possessionem*, *potissimas rerum*
Astridæ suppetias, *irreperent*; eà enim, quæ *ap-*
propinquabat æstate, *illi*, *jure divisionis*, *Ususfru-*
*ctus agri compete*bat. *Historia Njauli*, res quàm
 plurimas in Islandia, seculo decimo et initio
 undecimi gestas, continens, exercitæ tunc
 temporis ab incolis agriculturæ luculenta de-
 pro-

promit testimonia, et quidem de Thorvaldo Ofvifuri filio, non minores frumenti quàm piscium commeatus ex Insulis Bjarn-eyium quotannis deportare solito, Cap. 9. „Þors
 „valldr fór ut í Bjarn-eyar, at sætja Korn
 „og Skreid; Thorvaldus in Insulas Bjarn-eyen-
 ses devectus frumentum et piscium arefactorum
 copiam asportavit. Et Cap. 10. Þaðan hafði
 „ði han Skreid og Mjöl; id est: „Inde con-
 „quisivit pisces arefactos et frumentum. Gunnarus
 Hlidarendensis, sementem faciens, ab Otkel-
 lis, equo pænè conculcatus legitur, Njauli
 Hist. Cap. 47. „Gunnarr hafði farið heiman
 „einn saman af Bæ sínum, oc hafði Korn
 „líppu í Hendi; enn í annari Hendi Hand-örri:
 „hann geingr at Sædland sitt, og sœir þar
 „nidr Korninu. id est: Gunnerus domo sua sine
 comite abierat, unâ manu sacculum, frumento
 repletum tenens; altera autem securiculam, et in
 agrum suum deveniens semen humi mandavit.,
 Eidem Gunnero, cit. Njauli Hist. Cap. 60.
 Svafu Marderis, captiosè objectum est, quod
 Thorero cuidam agellum injustè extorsisset. Et
 quid quæso! ipsi Gunnero, viro inter conterra-
 neos rarissimæ indolis, execrabile accelera-
 vit fatum, eumque, abitionem ad externos cum
 inimicis antea pactum, a proposito revoca-
 vit, nisi arborum agrorumque Hlidaren-
 densium amœnitas? De quo Njauli Hist. Cap.
 68.

68. destinatum iter aggresso, hæc facit verba: „Sögur er nú Hlydin; so mjer hese „hron alldrei jafn-sögur synst: bleifir „Alfar, sleginn Eron, id est: Pulcher mihi adeo tractus Hlidenfis jam comparet, ut nunquam æquè: agri subrubentes, campi fœnarii demessi, et arva demessa., Huic simile refert exemplum eadem Njauli Hist. Cap. 102. de Höskuldo Huira-nesensi Choronomo, qui in agro occisus est. Atque ita, quæ hætenus attuli, satis, puto, probant agriculturæ apud Islandos studium, primò, et quod excurrit, seculo, terræ à Norvegis habitatæ, in usu fuisse; nec statim cessasse, ex sequentibus patebit.

§ 2.

Continuasse post hæc agrorum apud veteres Islandos cultum, seculis XI. XII. et XIII. non tantum ex Björnonis Hyt-dalensium athletæ Historia constat, quæ inter alia refert: „En liggr i Hytaræa, gagn-audig ad Egg-veri og Sel-veri: þar er Glaattri og Sædi. „Nú munu Konur fara til at þreifa Korn &c. (Facet in amne quodam, Hytaræa dicto, Insula, ovorum proventu et phocarum captura insignis; fœnisecium ibi est et sementis. Jam ancillæ eò ibunt frumentum in acervos collecturæ (Sed idem et ipsum ex Sturlungorum Historia satis liquet, quæ Parte prima, Cap. 13. de fertilitate territorii Reykja-

fiances, ad annum 1119. sequentia perhibet:
 „at Reykjanesi voru so gódir Land-fostir,
 „at þar voru alldregi Öfrjófir Ulrar; so
 „þar var jafnan nýtt mjöl bræðad tileins og
 „annars Algjætis.” id est: *Hac tempestate*
tanta erat Reykja-nesensibus terræ fertilitas, ut
agris nunquam sterilitate laborantibus, recens ad
varias farina delicias adhiberetur. (a) Gud-
 mundus Episcopus Skumstadas, australis Is-
 landiæ villam, à pastore loci hospitaliter in-
 vitatus, ad annum 1201. („þar gister hann,
 „vægir Vatn, og geingr med helga Doo-
 „ma, og stœkr Vatninu yfir Eyn, Eingo-
 „jar og akra.”) *ibi diversatus aquam parat lustra-*
lem, eâque, sanctorum insuper circumgestans reli-
quias, arva, prata, et agros consperxit. Ad an-
 num 1216 Magnus Skal-holtensis Episco-
 pus: Reypti Landit a Gufunesi, til han-
 „da Atla, og lagdi þw Mjöl-skuld a Land-
 „dit,” id est: *Prædium Gufu-nes in gratiam*
Atlæ cujusdam pretio acquisivit, tributumque mox
fundo imposuit frumentarium. (b) Porro men-
 tionem facit Hist. Sturl. parte VII. Cap. 57.
 Thorsteini cujusdam Hrað-auga, in colli-
 gendo frumento occupari. „Þorsteinn hjet
 „madr, er falladr var Hrað-auga, hann haf-
 „di soft Korn um Daginn, og kom heim
 „til Eld-hvss dyra; id est: *Vir quidam nomi-*
 „ne Thorsteinus, cognomine Hrak-öiga, eodem die
 „fru-

*frumento occupatus fuerat advehendo, domum-
que reversus ad coquinæ substitit fores.,, Præte-
rea parte VIII. Cap. 10. de Thorgillis et Höi-
ki Alptanesensis pactione, eadem refert Hi-
storia: „Gaf Haukr hœnum Þrjw Scald
„Mallts, og þrjw Scald Korns, og Sex vœt-
„tir ad auki. ist est: Donavit illi Höikus tria
„sata polentæ et tria frumenti, sexque insuper
„Octogepondia. (c),, Exstant etiam literæ Berg-
thori Haflidæ filii Nomophylacis, et aliorum
Islandiæ primatum tunc temporis, antiqui-
tatis plenæ, de agricultura et navigatione,
teste Svenone Sölvino, in Tyrone Juris Cap.
3. pag. m. 8.*

- a) Hicce locus etsi hanc Reykianesensis territorii fertilitatem, cum Historia Sturlungorum scriberetur, quod seculo 13 factum, jam tum minui cœptam, innuat, inde tamen haud obscurè colligi potest ex frumento domi nato coxuisse veteres Islandos Cerevisiam et mulsum, quibus in Conviviis suis (Bildum) lætisq̃ue Conventibus frequenter utebantur, quæque in historiis audiunt *Mjodr og Munn-gœt*, hospitibusque largè propinabantur. Confirmat hanc meam sententiam expressa in Historiis antiquis mentio polentæ (*Malt*,) quam si quis objecerit ex exteris regionibus Islandos conquissivisse, responderi posse credo; quod vix unus altérve villicus majorem coëmisset copiam, quàm

quàm quæ, propriis suffecisset usibus, nec magnis
eam mensuris, mûctæ vel spontaneæ collationis
loco, aliis emensi fuissent rustici, quod ta-
men habetur Hist. Sturl. parte 8. Cap. 10.

b) In prædio Gufunesensi haud exiguum fuisse
frumenti proventum, probabile est, dum E-
piscopus Magnus inde sibi tributum paciscitur,
quod neutiquam fecisset, nisi ubertas agri ne-
cessariò memorati prædii habitatoribus victu
major fuisset.

c) Quid sit **Scaldur**, et quodnam mensuræ
genus, heic reverà non est disquirendum;
nam satis mihi est demonstrasse veteribus
Islandiæ incolis in usu fuisse agriculturam;
sed majoris evidentiae ergo paucis meam de
hoc mensuræ genere proponam sententiam:

Scaldr, ut puto, idem denotat ac **fatum**,
(*gemma Palestinae*, mensura aridorum, (*anderts
halb Mutt*,) continetque sesquimodios 24
sive 12 Cantharos, quorum quilibet sesqui-
modiis duobus æquivalet; adeoque, juxta
Sor. Lex: idem ac *ein Mass*, *darein
zwölf Kannen gehen*. Præterea, si ad
Etymologiam me conferam, dubiæ alias ar-
gumentationis asylum, invenio **Scaldur**
derivari à verbo *at scalda*, dispergere, disse-
minare, quod iterum descendit à verbo *at
sca*, Danicè *at saae*; unde **Scad** vel **Sæ-
di**, quemadmodum *fatum*, à *fero*, quod idem est,
et eundem admittit significatum. Hoc mensuræ
genus frequens fuit, vel familiare apud Is-
landos et Norvegos. Capitulum, sive Mem-
brana Bergensis ejusdem facit mentionem:

nimirum Ryrkian æt Rinden i Fædia
 dal tekr i Helli-landi þrjw Sæld, og
 einn hælfr Laupr: item, Sældz Korn-
 thund, tólf Laupar. id est: *Templum*
Rindense, in valle Fædina situm, tria possidet sata,
in fundo Hellelande, insuper vicesimam sati par-
tem. Sati frumentarii decima, binos valet
sextarios. idem mihi hic est Sældur
 et Sældjugr; et si qua distinctio diminuti-
 va forte intercesserit, non est mei instituti
 eandem exenterare: difficile enim est veteris
 mensuræ genera exactè determinare: nam
 Choa Græcorum et Chus tribus circiter re-
 spondent Cantharis (Rannen;) Can-
 thari autem 24. nostrum adimplent Quadran-
 tal. Patet etiam ex Edda Sæmundi Sæld
 mensuram liquidorum denotare, ubi Thorus
 tria sata hydromelis exhausisse fertur:

Dræff Sifjar-Verr

Sæld þrjw Mjadar:

§. 3.

Secundum pro vindicanda veterum Islan-
 dorum agricultura, argumentum, Leges ex-
 hibent, tam civiles, quàm Ecclesiasticæ; nec
 non Tabulæ possessionum Ecclesiasticarum
 (Maal-dagar), quæ vergente seculo XIVto
 ab Episcopo Skalholtensi, Wilchino, con-
 scriptæ, in hodiernum usque diem, regia
 acce-

accedente auctoritate, instar Legum habentur. Pauca saltem utrinque fecus loca adferam: Jus Canonicum Thorlaci et Ketilli, Episcoporum, Anno 1122. conditum, Cap. 2. de iis, quos jure divino in Cæmeterio sepelire licet; et Johannis Archi-episcopi Nidar-Osiensis, Anno 1253. concinnatum, Cap. 11. & 28. ubi de Laboribus, festis diebus licitis, unà permittunt: *ante omnia festa* (quæ aliàs proximè præcedente die non nisi ad horam tertiam pomeridianam labores exercere licuit) *ad Vesperam usque metere fœnum, et frumentum horreis importare.* Multa insuper loca adferri possent ex L.L. Islandorum Civilibus, Agriculturæ mentionem haud obscurè injicientia: Nempe *Græa-gaas*, in Titulo, de fundorum recuperatione (*Landa-Brygdi*) Cap. 19. et 34. *Garn-syda*, de Juribus prædiorum agens; Codex Magni, Legum Emendatoris, in titulo, qui versatur circa prædiorum locationes et conductiones (*Land-leigu Bálfr*) quàmplurima de agris observanda præcipiunt; quæ hic exscribere supersedeo, indicare saltem contentus: Vid. Cap. 5. 9. 11. 14. 15. 25. 26. 31. 32. 33. &c. Præter hæc Tabulæ, quas supra allegavi, Wilchinianæ, non tantum Islandis in usu fuisse agriculturam; sed, quod magis est notandum, seculo nondum XIVto prorsus obsolevisse, satis evincunt;

cunt; (a) unde sequentia transcribere libet. De Templo Goilverja-bajensi in Nomarchia Arnesensi, inter alia recensent: „Kyrkjan a Ufur-land undir Sælding Korns „a Lopt-stöðum, og Þara með, sem næs „gisti. Þeir (Gaulverjar) eiga Skipshöfn, „Maust, Sjóos, og Korn-gard atgjöra, id est: *Templum Goil-verjabajense in prædio Lopt-stadensi, tantam possidet agri portionem, quantam occupat frumenti satum, (b) et algam [eidem stercorationi] sufficientem (c) illis verò (sc. Goilverjabajensibus) incumbit portus, naustibulorum, bovilis et horrei sustentatio.* De Templo Teigenfi: Marju = Kyrkjan i Segi a „Sæld Korns. Þar hefir auðist um-framm „Mál-daga Herra Michaëlis vj. Kv-gilldi, „half þridja Mørk var, tvö Sæld Korns. id est: „*Templum Teigense B. Virgini sacrum, satum possidet frumenti. Aucta est hæc „possessiuncula, ex quo Dominus Michaël reditus „Ecclesiasticos in codicillos retulit, sex vaccæ „ferreæ æquimentis, binis cum dimidia ceræ „marcis, et satis frumenti duobus.,* De „Templo Breida-bol-stadensi, in australi Islandia: „Þangad skal giallda Bætt Mjols „vr Hafi, Bætt Mjols vr þyckvabæ; „Pendetur illi è prædio Hauve, Oðtogepondium farine, Vættáque, (quod idem est) farine è villa Thycka-bajensi.

De

De Templo Gardensi, in Nomarchia
Guldbringensi: „Son, med Gudz Missun
„Biskup i Skál-holsti, giorir kunnigt, at
„Anno 1340. xvj. Kal. Jan. kœptum Bjer
„vid Bjarna bonda Gutt-ormson, af Sta-
„darins vegna i Skál-holsti; æ þann haatt;
„at hann til Stadarins leggi Fjórðvinginn
„i Ut-skála landi, med øllum þeim hlus-
„tum og hlunnindum, sem þartil liggia og
„legit hafa, ad fornu og nyu; umm-framm
„øll þau afur-laund, sem Bjarni kœpti til
„Ut-skála; id est: Johannes, Dei gratiâ, Epi-
„scopus Skál-holtensis notum facit, quod Anno
„1340. cum villico Bjarnone Guttormi, emptio-
„nis contractum, in gratiam Cathedræ Skál-holtensis
„iniverimus, hunc in modum, ut ille (Bjarno,) *quartam prædioli Ut-skalensis partem, cum sin-*
gulis eò pertinentibus accidentiis, et usu, et fru-
ctibus, qui illi jam adhærent, vel olim adhæse-
runt, agris insuper omnibus, quos Bjarno prædi-
cto prædio Ut-skâlenfi, pretio adquisivit, eman-
cipet. De Templo Vatns-fjördensi in Occi-
dentali Islandia: „Kyrkjan a Scad-jörd i
„Reykjanesi, sem vill, og þara nytjar. id
„est: ad Templum pertinet in tractu Reykja-ne-
„senfi, pro lubitu, sementis, et (ad eam pro-
„movendam) algarum usus. De Templo
Gufudalensi in Nomarchia Bardastrandensi-
um: „Kyrkjan a Afur-gerdi undir Hraus-

ni a Skaalanesi. „ id est: „Templum possidet
 „agrum, sepimentis munitum, in tractu Skaala-
 „nesensium. De Templo Mikla-holltensi, in
 „Præfectura Hnappa-dalensi, Occidentalis
 „Islandiæ: „Kyrkjan a Naust-uppgjörð i
 „Skógarnesi, og Alfur-land. id est: Tem-
 „plo est privilegium extruendi in fundo Skógarnesen-
 „si, naustibulum, sementemque faciendi. De Tem-
 „plo Keldugnuppenfi: „Kyrkjan a mælti
 „Korns, eda halfa Bætt matar: id est: Tem-
 „plum possidet modium frumenti, vel Semi-vættam
 „(quadragepondium) cibariorum. De Templo
 „Kyrkjubajensi: Þessar ístölur a Stadriinn:
 „æ Hættvinnu skal fodra fjórar Kyr og Betra-
 „vng; og greida Bætt Mjòls. id est: Hæ-
 „sunt sedi pastoralis possessiunculae: in prædio Hau-
 „tun, quatuor vaccarum, et annum nati juveni
 „pabulum; necnon Octogepondium farinae. De Cæ-
 „nobio Vid-eyensi habet Codex Bestastaden-
 „sis membranaceus: Stadri i Vid-ey skal
 „eiga þar (a Holmi) beit so mörpum Hross-
 „sum, sem Vid-eyingar vilja, hvert Sinn,
 „eptir Vid er farit, utan Tröns og Akra;
 „Batn og Ellði-vid, æ meðan þeir vinna
 „ad Vidnum. id est: Monasterii Vid-eyensis
 „operis, dum in Latifundio Holmensi materiuntur,
 „integrum esto totidem equos pascuis immittere, quot
 „opus: excipiuntur tamen prata fœnisecio destinata,
 „et

„et Agri: aquarum haustus, et locus tentorii, dum
„cædendis arboribus allaborant, liberè conceditur.,,

a) Quæ hactenus attuli argumenta veteris Islando-
rum agriculturæ ex Tabulis possessionum Ec-
clesiasticarum Episcopi Wilchini, satis probant, se-
culo XIV. agrorum cultionem adhuc in usu fu-
isse Islandis: nam ad Annum 1403. mortem
obiit laudatus Præsul, Bergis Norvegorum,
postquam brevi antea tempore Tabulas bono-
rum in Islandia Ecclesiasticorum concinnave-
rat.

b) Vid. sect. 2. Lit. c.

c) Hinc patet, non deesse Islandis, maritimis in pri-
mis, stercorationem, utpote sufficienti algarum
copia instructis; quæ, cum antiquis tempori-
bus stercorationi sit adhibita, quin & hodie ei-
dem usui esse queat, quid impediat, non video.

§ 4.

Tertium agriculturæ Islandorum antiquæ do-
cumentum sunt denominatæ ab agrorum cul-
tu in singulis Insulæ Quartis villæ, locaque
hodie inculta, (a) quæ licet inde præsentem
tempore non obtineant nomen, rudera tamen
septorum, quibus agri circummuniti, et à
se invicem distincti fuere, cuius advertenti
sistunt. (b) Præterea solum, plurimis in lo-
cis, fabam, vicias, avenam, fativis quidem,
(ut necesse est) multo inferiores, sponte pro-
ducit, quæ tamen haud absurdè credi possunt
vestigia veteris agriculturæ; quamvis in
multis locis, ubi nascuntur, transformata

tot annorum decursu terræ facies aliud fortasse svadeat (c). His, quæ hætenus attulimus, satis probatum est, apud veteres Islandos, primis habitatæ Insulæ seculis in usu fuisse agrorum cultum; nec ante finem seculi XIVti penitus exspirasse (d). Adeoque instituti poscit ratio, ut sequenti sectione causas postea obsoletæ, quàm possum verissimè expediam.

a) Complura dantur in Islandia prædia, quæ ab agricultura denominationem obtinent: Ex. gr. *Ukrar* in Nomarchia Myrensi Occidentalis Islandiæ, ubi vulgò traditur veteres sementem fecisse. *Ukrar* in Præfectura Skaga-fiördensi. vid. Hist. Sturl. parte 7. Cap. 20. *Ukrar* in Nomarchia Thingeyensi, borealis Islandiæ; et *Ukr* in Territorio Thistil-fiördensium, ubi manifestissima adhuc comparent vestigia agriculturæ. In Præfectura Huna-Vatnensi, prædium, quod dicitur *Ukr*, declivi Noto-lybicum versus, ad Lacum *Hvónavatn* situ. *Ukranes*, integra Borgarfiördensium in australi Islandia, Parochia, è cuius medio mons exsurgit modicæ altitudinis, *Ukrasiall* dictus: heic olim frumenti tanta erat copia, ut in vicina loca divenditum fuerit; teste Hist. Sturl. parte 6. Cap. 47. *Ukrsholt* in tractu Hnappadalensi Occidentalis Islandiæ. *Ukr* et *Ukrur* tradit in Præfectura Snæ-fellensi.

b)

b) Quædam etiam in sinu Breidafiordensi Occidentalis Islandiæ sunt Insulæ, ab agrorum cultu, *Ufur-eyar* dictæ, quæ rudera adhuc agrorum monstrant; et ex plana soli superficie vomeri quondam subjectas fuisse, haud absurdè conjicere licet. In Præfecturæ Dælensis Territorio, Saur-bæ dicto, non procul à prædio *Olafsdal*, sub montis cujusdam radicibus, veterum conspiciuntur agrorum formæ, declinante in planitiem substratam situ excurrentium. His quoque similia agriculturæ antiquæ vestigia cernere licet in Nomarchia Thing-eyensi, quæ tamen Islandiæ est maximè borealis, et quidem multis in locis. Plura certè in Islandia conspiciuntur agrorum rudera, quæ heic nominatim enumerare non operæ pretium, nec cuidam singula, nisi pagatim totam Insulam pervaganti, innotescere possunt.

c) Fabæ in Nomarchia Strandensi, in locis arenosis, sponte nascuntur, referentibus Observat. Curios. in Islandia, in Ephemeridib. Anni 1755. quæ num in usum convertantur ab accolis, et ad justam perveniant maturitatem, nullâ certitudine fultus, nondum assero. In *Leirar-ey* Borgarfiordensium, nec non in quibusdam Insulis sinus Breidafiord vicinæ spontè proveniunt; haud tamen

magna copiâ, adeoque nulli adhibitæ usui. In una prædictarum Insularum ipse admodum puer, propriis collegi manibus Prifanarum quoddam genus, ex quo pulmentum confici curavi, quod gustum referebat præ nimia dulcedine vomitorium. Avenæ etiam, Incolis *Melr*, five *Mel-staung*, *Sand-hafri*:) quas Celeberrimus Linnæus in Flor. Lapp. num. 43. describit, passim insigni copiâ proveniunt, vulgo agrorum indicia veterum creditæ, multisque in locis ab incolis ubere metuntur proventu, tanquam vaccarum lactariarum pastui accommodatissimæ. In Nomarchia Thingeyensi ad lacum *Mysvatn*, et in Tesquis Mödru - dalensibus optimum equis præstant pastum, qui illis adeo saginati conspiciuntur, ut nunquam ad stabulum melius. In Nomarchia etiam Hnappe - dalensi, ubi loca quædam maritima ejusmodi luxuriantur fructu; ubi, excusso inter metendum è folliculis nucleo, terram circumjectam albescere observatum est: Unde certum est, has ad justam maturitatem pervenire posse ante consuetum metendi frumenti tempus, quod Augusto exeunti aut Septembri ineunti coincidit.

d) Agriculturæ studium seculo XIV. degenerasse, et magis magisque friguisset ob varia
inco-

incolarum incommoda, et, quæ infestantur ter-
ram mala, qui dicit, me habebit consentien-
tem: Nam auctor vitæ Episcopi Gudmundi,
eodem seculô conscriptæ, ita refert Cap. 2.
„Stógr er þar einginn, utan Björk; og li-
„tilshættar Korn vex i þæm stöðum Sunn-
„an-landz; og þó ei, nema Bygg. (Nullæ
ibi sylvæ, nisi betularum; exiguum saltem in pau-
cis australis Islandiæ locis frumentum provenit;
non tamen nisi hordeum.

SEC-

SECTIO SECUNDA *EXHIBENS CAUSAS EXSO- LETÆ IN ISLANDIA AGRICULTURÆ.*

§. I.

Jam eò me cogit propositi ratio, ut causas
exsoletæ in Islandia agriculturæ pro eâ, quâ
par est, probabilitate, adducam; ideoque
nec memet falli, nec alios fallere puto, dum
primam & principalem pono, primorum,
qui hanc Insulam occupârunt, ruditatem in
fundanda Republica a); quippe qui, primò
habitatae Insulæ semi-seculo, Reipublicæ ne
umbram quidem habuerunt. Omnia enim
privata, rudissimæ confusæque Polyarchiæ,
sive verius Anarchiæ vel Ochlocratiæ variis
casibus jactabantur, juris ac injuriæ, nullò
existente discrimine, nisi quod sua quemque, po-
tentiores inprimis, virtus juberet: Immò, nul-
lò deinde cum monitu Ulf-ljóti cujusdam
de inferendis è Norvagia legibus meditari
inciperent. Rudiores hæ fuisse videntur,
quàm ut propagandæ per secula genti,
et commodis Reipublicæ ritè stabiliendis,
suf-

sufficerent: Nulla enim benè constitutæ Reipublicæ Fundamenta jecisse videntur.

- a) Non mirari Lectorem credo, quòd tanquam causam primariam decrefcentis in Islandia agros colendi diligentia, vel, si mavis, nunquam ritè stabilitæ, hanc afferam. Consideret modò, quanta olim fuerit cura et sollicitudo Magistratus in agricolis, ab omni vi et injuria, tam in pace, quàm in bello vindicandis; quod non tantum leges agrariæ Romanorum, et aliarum gentium circa agriculturam, versantes Constitutiones, satis evincunt. Talia si lubet inspicere Privilegia et immunitates, accedito *Franciscum de Samtonazario à Ripa*; nec non Constitutiones Imperii, quæ Anno 1548. in Comitibus Augustanis, et Anno 1570. in Comitibus Spirensibus; nec non in Sanctionibus Politicis, Francofurti, Anno 1577. promulgatæ sunt. Huc etiam referri potest, utpote primis, si non hodiernis Islandiæ incolis accommodatissimum, quòd Camerarius, Cent. 2. pag. m. 204. 205 de Hybernia refert: „*Licet autem concederetur Hiberniam aliquando participem fuisse felicitatis Venetæ Urbis, quod tamdiu libera manserit; tamen maxima pars felicitatis, quæ Venetiæ floruerunt, defuit; videlicet Concordia & bonæ Leges.*

§. 2.

Inter causas agriculturæ in Islandia, primis ab occupata trecentis, et quod excurrit, annis, nequaquam ritè stabilitæ, referri eti-

etiam merentur frequentes incolarum tunc temporis peregrinationes, cum extraneorum Principum, Regumque signa satellitiisque sequendi, tum pyratam mercaturamque exercendi studio instituræ (a); quæis eò vehementius dediti fuerunt, quo majori duxerunt ignominia, & obscuritatis prorsus vitandæ, partas majorum sudore et periculo Opes, sine tentamine novas addendi, domi consumere b): Quapropter multi olim juvenes, cætera haud ignobiles, suæ duxere laudi, ut, antequam matrimonium contraherent, juvenilem ætatem mercando exercerent, et peregrinando, c) quò necessariò factum est, ut, cæteroquin forte non adeo ingens, agricolarum numerus non mediocriter accideretur. d)

a) Vide Dissert. Doctiss. Joh. Erici de peregrinationib. Veter. Island. edit. Hafniæ, 1755.

b) Barth. Antiquitt. Dan. Lib. II. Cap. 9-pag. 437.

c) Thorlaci sancti Hist. Cap. 3. de Thorlillo Thorlaci patre refert: „Hann var „Sarmadr, ædur Þau Rona hans giördu „Bw. id est: *navigando se exercuerat, antequam cum Uxore sua habitare cœpit.* Simile quid de As-björno et Sörlone Robusto, Skeg-

Skeggonis Mid - fiordensis cognatis, refert
Hist. Thorderi Hrædu.

d) Insigne ab agriculturæ studio et aliâ rei-
familiaris curâ avocamentum fuisse, quæ, iti-
neris, et navis in quocunque casu dirigen-
dæ, causâ, fiebat, peregre proficiscentium
et nautarum conscriptionem, nemo inficias
ibit; monstrante id Indorum & aliarum gen-
tium consuetudine, fancientium, ut agrico-
læ, ob securam opus faciendi licentiam, â
militia, Urbe, et negotiis publicis immunes
essent. Cam. Med. Hist. p. 52. Cap. 5. Plin.
Lib. 18. Cap. 16. Requirebant etiam vete-
rum Islandorum justæ staturæ naves, et na-
vigandi tunc temporis ratio, nautas complu-
res, quorum identidem auxere numerum,
haud pauci vectores, exteras videndi nationes
desidero accensi; adeoque sæpe 30. 40. 50.
imo 90. in una eademque navi oceano se com-
misere Islandi: Ex. gr. Cod. Flatey. de Hol-
ta-björnnone, ad ann. 1284. refert: „Braut
„Hollta Bjarna = Bröllu við Færøenar, og
„tynduft 50. Menn; id est: „*Navigium Hol-
ta-Biornonis ad littora Fær-øarum comminutum*
est, et 50. homines demersi.„ Idem ad ann.
1301. Þat Sumar fór utan Gyrdir Bisk-
kup og Helgi Albóti, og nærri 90. Menn,
„og hyggja Menn, at þat Skip hafi farist.
„id est: *Eadem æstate Gyrdus Episcopus Helgo-*
„*que*

que Abbas 90. ferè convectorum comitatu stipati, peregre profecti sunt; vulgòque creditur navem undis absorbtam esse.

§ 3.

Præterea flagrans circa XII seculi finem & supra XIII medium, quæ primates, de summa rerum decertantes, populumque totum in contraria distraxit studia, civilis flamma belli, causa neglectæ, haud invalidior videtur agriculturæ; quotcunque enim armis pares ferendis à remotioribus sæpe Insulæ locis conqueri potuerunt, ut injurias ab aris & focis alterutrius altercantium parvis, amolirentur, acciti, non potuerunt non efficere, quin à rei familiaris cura incolas, qui eâ occupabantur, avocarent; præsertim, cum agricultura, temporis & aëris observatione, præ cæteris, ut patet negotiis domesticis indigeat: Nec sivit accitæ, ad suppetias inferiori parti ferendas, turbæ genius, nec imminens illis, qui manus forte dare coacti fuerunt, damnum, periclitantis lateri unquam deesse, dum dissidia flagrabant, et, ad agrum colendum redire domum. Erat namque victoribus moris, non minore in amicos devictorum, eorumque fortunas, quàm in ipsos debellatos crudelitate grassari. Accedit etiam, dicto agriculturæ damno cognatum, et quod bella necessariò intestina comitabatur, malum, castra scilicet illa, in quibus annuam sæpè commorationem habere

bere cogeantur nonnulli (incolis *Setur*), quò concita ad defendendas nobilium villas Rusticorum multitudo, proprio sæpe sumtu vivere necesse habuit, maximo fortunarum & reifamiliaris neglectu & detrimento; quòcum agriculturæ etiam damnum indivulso conjunctum fuisse nexu, nemini non liquet.

His si quis objecerit, potuisse nihilominus complures, quos tunc temporis veteres aluerre coloni, servos & operas, tam agriculturam, quàm cætera rei domesticæ negotia, absentibus Dominis curare, nec ea multum in pejus mutari, & degenerare, vel per continuam illam bellorum iliadem, potuisse; tunc primò pro me respondet Palladius: *Præsentia Domini est profectus agri* a). Deinde agriculturæ in terra, vomeri haud satis subacta, certissimam esse indolem, ut procurandæ inducias, perficiendæ intercapedinem, minime patiatur, & quæ sementi continua debetur, diligentiae fraudem; nec soli cælique exercitium, aërisque vicissitudines, socordes præstolentur agricolas, neminem credo latet. Servos etiam fideli semper in Dominos præfentes, nedum absentes, fuisse animò, liberati cæteroquin nunquam non ingementes, exempla dissvadent, ut credam b): Potuerunt quoque servi, longâ interdum à Dominis castra sequentibus distantia sejuncti, cum ra-

no tandem laborum esset reddenda, multa tempori imputare, varias incuriæ causas prætendere, meritasque focordiæ eludere pœnas: Nec demonstratum denique est, tot omnes vel habuisse, vel domi, bello grassante, reliquisse feros, quot diligenti adeò & laboriosæ agrorum curæ suffecere; cum comperum sit, pauciores sæpe domi remansisse, qui bello alias strenui & dominorum periclitantium latere digni censebantur, sed Dominum secutos vel occubuisse, vel saltem bellicis interfuisse tumultibus.

a) Eandem etiam sententiam fovisse C. Quint. Cinnat. patet; dum à vomere consul in urbem, obticens aliquantisper & lacrymabundus ducitur, dicendo: *Ergo agellus hoc anno non feretur, & de victu periclitabimur.* Et postea, ad dictaturæ & 24. fascium cum securibus oblationem indignanter respondendo: *peribit ergo hujus quoque anni fructus ob meas occupationes, & malè omnes esuriemus.*

b) vid. Servorum Hjörleifi, primi in Islandia agricolæ, exemplum, Lib. Origg. Island. Lib. 1. Cap. 6.

§. 4.

Ex hætenus dictis, de veteris Islandorum agriculturæ impedimentis, occasionem fortasse quis arripiet, argumentandi ad incolarum tunc temporis pigritiam, & alienam ab agricul-

cultione indolem; quæ communia olim, uti nationibus corporis exercitia, utpote generosi animi indicia, plus justo amplexis, ita & Islandis vitia non omnino denegare possum a). Mirum etenim non est, primos Islandiæ incolas, armis & piraticæ innutritos, mutatâ vitæ ratione haud optimos factos esse agricolas; sed bellicosæ eorum indoli, ac peregrè inter ancipitia clarescendi desiderio, magis fuit consentaneum, exteras adire regiones, piraticam exercere, mercesque, quibus abundabant, lucrosiori necessariorum conquisitu, cum peregrinis commutare (vide §. 2), quàm agris insudare, & anni aërisque expectatione animum metu sæpe versare.

Haud quoque exiguum adjecit huic indoli incitamentum, capta ex peregrinando gloria & speciosa virtutis compensatio; ob præstitam enim, sæpe fortuitò, sæpius datâ operâ, contra Regum regniqve inimicos opem; vel ob generis, roboris, rerumque gerendarum celebritatem, iis, qui in aulis Norvegiæ, Daniæ, & Angliæ Regum stipendia frequentes facere solebant, Islandis, non Norvegiæ tantum, sed aliarum etiam regionum, Reges Principesque onustas frumento aliisque mercibus necessariis naues donantes, frumenti propria industria educendi, ex parte saltem fecere vacationem, dum magis semper honorificum vide-

retur, ornatos regia amicitia commeatus gladio parare, & reducere domum, quàm inglorii vomeris fructus domestico labore conquirere b). His strenui patrum majorumque posterius infistebant vestigiis, donec peregrinandi facilitas, desuetudine Martis, seculo XIII. pedetentim collabi cœpit, ut & pristinæ solertia Oeconomiae, quæ jam non majus quàm antea agriculturæ ingeneravit studium. Historias enim antiquas leviter inspicienti patet, frumentum, ligna, & plurima, quæ necessitas postulavit, externos adtulisse, ipsis incolis, nisi controversiæ, novarum rerum curiositas, vel religio, peregrè evocarent, extra patriam non profectis. Quò factum est, ut animadvertentes, suffecturam mercium copiam adduci, incolæ potius fortè duxerint, adductas emi vitæ necessitates, de quibus, male eousque culta, illis non sufficienter providit terra, quàm suspectæ demum, ob desuetudinem, agros majorum colendi, nedum novos aperiendi, dexteritati se credere; præsertim post annum 1262. quò, sese Norvegiæ Regno sponte subjicientes, ab Haqvino Haqvini filio imprudenter stipulati sunt, ut de navibus, extraneis mercibus, quæ Insula maxime indigeret, refertis, quotannis Islandiæ prospiceret c); quod deditiois pactum ob-

so-

folescentis exinde in Islandia agriculturæ causis, ideò vel maximè accenferi meretur.

a) Hoc in casu, speciosà satis, immo certà, ad veteres Islandos ratione, referri potest quod Dn. Simon Pelloutier in *Histoire des Celtes*, de Gallis & Germanis scribit Cap. 12. p. 122. *Meprisant l'agriculture, qu'ils regardoient comme une occupation basse, servile, & tout à fait indigne d'un homme d'épée, s'imaginant, qu'il y avoit plus de grandeur & de noblesse, à vivre de pillage, que du travail de ses mains, ils ne se soucioient d'examiner, à quoi elles pouvoient être propres &c.* vid. Pausan. Arcad. Cap. 17. pag. 634. Diodor. Sic. Libr. 5. pag. 210. 211.

b) vid. Hist. Vatnsdæl. Capp. 12. 20. Laxdæl. Capp. 20. 28. Niall. Cap. 88. & 33.

c) Crymog. Lib. 3. pag. 107.

§. 5.

Straverat, præter hætenus allata, agriculturæ negligendæ viam, lethaliū seculo 13 & 14 morborum frequentia; si tunc plane deletam dixerim, non erravero; ad minimū mecum facit Historiarum de eâ post finem seculi XIV silentium; ingens enim lues, 1258. in unico Midfiordensium borealis Islandiæ territorio, quadringentos homines vivis exe-

mit a); morborum epidemicorum clades, reliquis elapfos malis, annis præfertim 1370. 80. nec non 1389. b), in ipso pœne ortu interceperunt; his superstites, vel postea natos, denuo abstulit, quæ ab anno 1399. ad 1402 c), (vel, ut aliis placet, à 1400. ad 1403) grassata est lues, cujus tanta erat sævitia, ut in Parochia Kyrkiu-bajensi, statim sub ejus initium 675. iis qui postea mortui sunt, numerum ferè superantibus, illicò sint extincti, & tam Cathedra Schalholtenfis, quàm Thyckva-bajense Monasterium, suis non semel nudaretur incolis d). Pestis denique immanis anni 1350. totam ferè Insulam incolis adeò vacuum fecit, ut permulta loca nunquam postea iterum sint habitata. (*Hungurvaka*).

His etiam accedit fames illa ingens, & annonæ caritas, quæ annis 1355. 75. 76. 77. est grassata; inprimis tamen annorum 76 & 84 e) inclementia, quæ omnem superavit hominum memoriam; anno etiam 77 tantus in boreali Islandiæ Quadra intereundi erat metus, ut vota publica, pro placando Numine, sancto Gudmundo nuncuparentur. (*Codex Flateyensis*). Hinc facilis, imò probabilis conjectura; paucos admodum, quos superstites mala hæc fecerant, abjectâ pror-

prorsus agrorum curâ, pecoribus, quæ si non solæ, præcipuæ tamen (ut Taciti utar verbis, *Germ. Cap. 5.*) plerisque Islandis, sunt & fuerunt opes, piscatui, & id genus vitæ sustentaculis, incertô sementis scenore præcocioribus, operam dedisse. A Deditionis præterea tempore, anno 1262. ad seculi decimi quarti finem, rebus Islandicis nova paulatim induci cœpit facies. Cessavit propriis facta navibus mercatura, agrorum cultio, salis fabrica, & ejusmodi pristinae majorum Oeconomiae instituta: Quam causam mecum agnosceret & originem hodiernæ Islandorum miseriæ, vel qui tantum non cæcus & luscus est.

a) Præter hanc pestem, etiam insignem hominum, morbo & fame peremtorum, stragem memorant Annales Flateyenses ad annum 1284. cum multorum conjunctam latifundiorum desolatione. Anno 1301. “*Manna daudi hinn mikli, i Fljótum og Skagafirdi,*” id est: “*magna illa hominum clades in Fljótensium & Skagfjordensium territoriis.*” Anno 1309. “*Geck drep = soott hin mikla fyrir nordan Land.*” id est: “*magna in Islandia boreali grassabatur pestis.*” Et anno insequenti: “*So mikil Boolna = soott, at menn frónudu sundur.*”) tanta variolorum contagies, ut corpora ægrotantium putredine dissolverentur.

b) Pestem, quæ multos vivis exemit anno 1380. fuisse variolos, anno verò 1389. Pforam, idem testatur Codex Flateyensis.

c) De horrenda illa mortalium clade, quæ anno 1402. Regionem miserrimè vexavit, ita scribit ann. cit. author. „anno 1402. „*Þom röt so mikel Brædda-soott m Skipi* „*Hval-Einars Herjólfssonar, at Menn ur* „*du daudir innan Þriggia naatta : aleyddi* „*þá vynda Bæi, og þeir ei síkalsbjarga, sem ep* „*tirlifdu. = = Lifdi einginn eptir æ Skals* „*holsti, fyrir utan Biskup og tvo Leik-menn.* id est: anno 1402. Navi Hval-Einaris Herjólfii filii ab exteris reversa, adeè repentina Islandiæ illata est contagies, ut homines intra tria nycthemeria absumeret: tunc passim prædia incolis prorsus nudabantur; superstites verò gerendæ suimet ipsorum curæ haud quaquam pares fuere. Skalholti, quæ sedes est Episcopalis, nemo contagione vivus evasit, excepto Præsule & duobus laicis. Hanc, qui proximis postea annis exceperunt pestem, annorum 1403. 4. 7. 8. contagiosi vario-li, morbique epidemici, reliquis malis superstites funditus delevisse videntur; unde patet, post tot tantasque clades, multitudinem colonorum immensum quid accisam, residuumque vulgus tutissimò contentum fuisse victualium apparatu; neque vires, neque numerum, agris

agris colendis, pristinaeve majorum Oeconomyæ ritè persequendæ, suffecisse. Hinc mutationem subiit insignem seculo decimo quinto incolarum status & vivendi ratio; neglectâ enim ob paucitatem fervitiorum agriculturâ, soli fœno incumbabant pecoribus colligendo, ut satis inde haberent lactis, butyri, caseorum, carnis, &c. itemque piscium capturæ, ne opus haberent necessario carere victu. Ab hoc etiam tempore Europæi, magis quàm antea piscaturæ se dedere cœperunt; unde Annales nostri, ceu insolitum quid commemorant 30. naves peregrinas, Islandiam anno - - - - piscandi gratiâ circumlustrasse.

d) An hac in peste, an vero illâ, quæ 1350 Insulam infestavit, integræ in hunc usque diem desertæ Parochiæ desolatæ sint; Ex. gr. *Alptasiördense territorium*, quodvillarum rudera vel hodie passim ostendit: *Lánga-vatns dalr* etiam, qui amœnissimus quondam habitationis locus, inter Nomarchiam Myrensem & Dalensem in occidentali Islandia se læte lateque extendit, non est quod decidam: Certum interea est, *Lángavatns-dalensem* Parochiam benè habitatam, villisque plenam fuisse anno 1255. cum Thorgillus Skardi, ad ambiendas Pastoris loci filiæ nuptias, utpo-

te in ea Insulæ parte opulentissimi, iter ag-
gressus est.

e) Annonæ illa caritas, (quam compilato-
res ann. Skalholt. ad annum 1384. referunt)
adeò dilucidè describitur: Þæ var Sumar
hardt, og spiültust mjög Altrar og Hey, id
est: "*Eadem æstate adeò inclemens aëris fuit consti-
tutio, ut agrorum & fœniseciorum valdè defrauda-
retur proventus.*" adeoque annonæ caritatem,
quæ illis temporibus incidit, quibus agricul-
tura veterum degenerare jam cœperat, inter
causas obsolescentis haud temere constituo.

§. 6.

Haftenus me causarum obsoletæ prorsus à
seculi XIV fine Islandorum agriculturæ, qua-
liscunque occupavit expositio. Quò autem,
tribus, quæ inde delapsa sunt, cum dimidio,
seculis, sine omni restaurandæ conatu neg-
lectam jacuisse mirantibus ulterius satisfaci-
am; rei quàm verissimè reddam rationem a).

Postquam repullulantium paulatim ex ma-
lorum, quæ supra memoravi, reliquiis, no-
vorum crescere cœpit incolarum multitudo, ne-
gotia domestica, quibus pueri assuefacti fuerant,
maturiores sequebantur rustici; rei nempe pe-
cuarie & piscaturæ, ceu potissimis tunc vitæ
ad-

adminiculis, solummodo intenti, veterum vero agriculturæ nec modum neque media cognovère; fortè sibi haud facilè persuaderi passim, modò quis persuaserit, eam cognitâ & præsentis victus parandi ratione potiore esse, quæ communis plebi mens esse solet. Hinc, si quis sanioris plebe judicii, tale quid tentare voluisset, nulla adfuit opus ritè instituendi peritia, nulla instrumentorum cognitio, nedum apparatus, funditus deletis, qui huic unquam interfuerant operi, nisi peregrinorum impetrarentur beneficio, sumptibus privatorum ut plurimum nimis arduò. Huc etiam haud exiguum facit Præfeclorum Regionum in Islandia, Magistratusque Politici ignorantia, qui exteri natione, exterarum tantum gentium naturam & mores, cæli soli-que peregrini temperiem cognovere, annos-que primum complures provinciæ cognoscendæ impendere coacti fuissent, priusquam, licet ferio id cogitassent, neglectam tam Politicæ, quam Oeconomix restorationem ritè aggrederentur; unde interdum, priusquam id sibi negotii sumfere, stipendium meruisse contenti, quod illis S. R. M. persolveret, soli natalis dulcedine capti, Regionem deseruere. Et, si qui forte publicæ miseriæ gnari remedia unquam viderunt, ordinationi statui restituendo apta, curam inde & labores in se haud
du-

dubiè redundaturos non facilè susceperunt, nemini quippe suorum in posterum inservituros. Hinc cæteri Politiae Magistri, ad prætorum silentium, quibus cæteroqvin maxima, quæcunque Reipublicæ felicitas postularet, apud Reges exponendi fuit auctoritas: obstuere omnes, intentique ora tenebant.

Hac in parte etiam suum præstitère præconceptæ opiniones, à propolis, non tantum exterorum, sed & incolarum animis, de Islandiâ ad agriculturam inhabili, ingeneratæ, quibus fudes semper in oculis fuit vel minima quidem Reipublicæ Islandicæ emendatio, utpote exercitis, inoffenso longi temporis successu, imposturis haud proficua; id quod facilius efficere poterant, quò majorem, fatis alias temerarii, suam hac in re adulati sunt experientiam: quibus rite perpenſis, *vulgi à pristina vivendi ratione discessus; Magistratus Politici incuria; & Propolarum in propria commoda, vel cum insulæ detrimento, promovenda, studium*, plurimorum, quæ tot impressos libros hodie commaculant, de inepta terræ juxta ac incolarum natura præjudiciorum, *ferax*; sufficientem constituunt causam non restauratæ, prædicti temporis intervallò, Islandorum agriculturæ.

a) Scio equidem, quosdam supponere, majores nostros labore superfedisse agros colendi, propter frustratam spem maturescentis frumenti: conjectura nullam facit probationem. Historiæ ad minimum satis evincunt, Færöas, aliquot retro seculis, agrorum cultu caruisse, ducentosque, & quod excurrit antè annos, paucos saltem rusticos Suduröyæ fementem fecisse; exin verò expertum est, frumentum singulas Færöensium Insulas abundè producere. Et quod plagæ Norvegiæ borealis, quæ aliquot retro seculis ne hilum de agricultura meritæ sunt, hodiè, modò debita agris vigilantia non cesset, omnigenâ frumenti varietate superbiant, vid. *Poul Juels Goede Bonde*, Cap. 15.

SEC-

SECTIO TERTIA,
AGRICULTURAM, PRÆ-
SENTI TEMPORE, IN
ISLANDIA RESTAURARI
POSSE, SISTENS.

§. I.

Causæ, ab exteris, de nativa foli Islandici sterilitate & ad agros aperiendas inertia, allatæ, quas supra memoravimus, omnes eò recidunt, ut clima Islandorum, cujus nomine mihi veniunt elementa vegetabilium, nimirum terra, aqua, aër & calor, frumenti & id genus aliorum vegetationis impatiens, prorsus faciant. Hæc an ita se habeant, jam examinandum est. Quæ attinet foli Islandici indolem; diversa in diversis locis occurrunt terræ genera, pro multiplici, quam terra identidem subiit, mutatione, unde & densitas telluris frugiferæ minor hic quàm alibi adest. Perplurimæ autem se offerunt terræ species, quas omnes hic enumerare propositi brevitæ vetat, præcipuas indicare
sua-

svadet. Prima est terra *campestris* *Balllendi*,
 fecunditate insignis, utpote mollis & nigra,
 nitro maximè abundans, quòd sal est ferti-
 litatis, & anima vegetabilium: illud quippe
 & per se humidum est, & adventitium hu-
 morem detinet, virtuteque pollet aperiendi
 poros feminum, cum etiam naturæ sit spi-
 ritualis. Secunda est terra *argillacea* (incolis *Leyr-
 jørd*) satis densa, humorem sub crusta diu
 retinens, quamvis calore æstivo nimium quid
 indurescat. Tertia soli Islandici species est
arenosa (*Sand-jørd*), dura nempe, rara, & si-
 tibunda; adeoque inter viliores numeranda;
 nobis enim concipitur, tanquam acervus lapi-
 dum, cujus particulæ fabulosæ totidem sunt
 lapides minutissimi, exiguam ergo materiam
 femini aptam continens: hæc tamen fertilissi-
 ma evadere potest argilla cyaneâ, vel terrâ
 palustri admixta: *Muscosa*, (*Mosajørd*) quæ
 spongiosior est, & arenaceâ levior, citius hu-
 mores admittit: *Palustris*, (*Myrlendi*) quæ de-
 fluentes ab editioribus recipit aquas, ab iis-
 demque stagnantibus putrescit, nisi fossis &
 aquagiis præmuniatur: *Saxosa*, (*Grittjørd*)
 quæ ex ingesta lapidum rupturis terra mul-
 tifarias protrudit herbas. Singulas has terræ
 species proprias sibi habere plantas herbas-
 que, in manifesto est, nec fertilitate prorsus
 desti-

destitui. Falsò enim creditur, Insulam indiscriminatim stratum esse lapideum, vel contiguo faxetorum & montium tractu Islandiæ constitui superficiem; Quamvis id fatendum sit, horrendam in quibusdam locis maritimis se offerre faciem, rupibus asperis & præruptis, nil nisi sterilitatem adnavigantibus minantem, inprimis nautis exoticis, nil præter salum, & institoribus, nil præter lucrum, sapientibus. Verum enim verò interiora Regionis peragranti, mox alia apparebit soli constitutio: etenim non tantum integras parochias & planities amœnis herbis fœcundas cerneret, sine deformi faxetorum interstinctu; immò valles, quæ solò gaudent roscidò, rivisque frequenter irrigatæ, montes passim interfecant, quorum etiam in summitate conspiciuntur vasti planitierum tractus; ubi, experientiâ teste, equi pecudesque non æstate solum, sed per integras hyemes pascua habent optima, ne semel quidem ad stabulum, vel sub tectum recepti.

Hæc Islandiæ deformitas! hæc soli Islandici inæqualitas, extraneis causa sterilitatis! Sed perfaciles concedamus, montes in Islandia ex fortuitis partim terræ mutationibus originem habere; nihilo tamen fecius sunt effectus benignitatis & sapientiæ divinæ, ut plurimis

rimis inservirent usibus. Montes enim in Islandia, sicut alibi terrarum, quasi mammæ telluris considerandi sunt, ex quibus, quicquid in ea reperitur, succum trahit. Ex illis enim fluvii & fontes oriuntur, terræ rigandæ & fecundandæ valdè necessarii; temperiem frigoris & caloris moderantur: contra ventorum inclementiam tutamento sunt: Usus præstant insignem in vaporibus pluvi- alibus congregandis, atque inter certos terræ tractus retinendis, animalibus, non tantum alimenta, sed receptacula præbent. Vallium etiam declivitates plurimum fertilitatis uber- tatisque regioni cuidam adferunt; quippe varius & multiformis cæli solique aspectus, ad omnis generis res procreandas est aptus. Præterea calor ille natus, quò quidem om- nia gignuntur atque foventur, intra monti- um viscera & cavernas inclusus anfractibus, ac, pro loci ratione, variè affectus, multipli- cia rerum genera procreat, ac simul cum hu- more variè mixtus & temperatus, terram multò optimòque succo à se imbutam, miri- ficè fertilem reddit fecundamque. Hinc pa- tet, montes vallesque regioni cuivis fertilita- tem conciliare; & qui experientiam, opti- mam veritatis magistram, consulit, nullus mirabitur, ex collibus & montibus adjacen- tibus humores profluentes solum fecundare

D

sub-

subiectum; nam humiliores & montibus circumdati terræ tractus, frugibus, floribus, graminibusque adeò solent luxuriare, ut animantibus quibusvis summam adferant voluptatem; immò maiora sibi vindicant elogia, quàm heic recenferi operæ sit pretium.

§. 2.

Aqua, secundum plantarum elementum & causa vegetationis, nec non incrementi omnium vegetabilium; utpote quæ præparatur & distillatur per cetera elementa, in Islandia non minus ac alibi terrarum, præter eam, quæ è cælo sub forma pluviae, nivis, & grandinis defluit, est fontana, fluviatilis, paludosa & putealis. Pluvia, Nix a), & grando vaporesque aërei excepti à terra, tum in devexo fluunt, tum quoque a terra absorbentur, eandemque ad diversam penetrant altitudinem, pro varia telluris constitutione. Aqua fontana inquinatur sæpiusculè iis partibus, quas in terra, quam perfluit, solubiles invenit; sive hæ sint sales, vitriola, sulphura, saponis, nitra, vel aliud generis corpora; quod evincunt fontes & thermæ Islandiæ, multis in locis reperiundi b); Quæ aquarum species haud exiguum faciunt ad quarumvis plantarum & vegetabilium maturitatem,

tem, tam in Islandia, quàm in Regionibus australioribus.

a) De utilitate nivis in vegetatione plantarum legi meretur Plinius, Lib. 17. cap. 2. ita scribens: "*Alioqui vota arborum, frugumque, communia sunt, nives diutinas sedere. Causa non solum, quia animam terræ evanescentem exhalatione includunt & comprimunt, retroque agunt in vires frugum & radices, &c.* Borrichius etiam de Ortu & Progressu chemiæ, p. m. 11. Enimvero in nivibus illis, plebè calcatis, oleum latere aurei coloris, quod terris fecunditatem immulgeat. vid. D. Th. Barthol. De usu nivis, p. m. 8.

b) De cæteris aquæ speciebus vegetationi plantarum infervientibus doctissimè scribit Mufchenbræck, Elem. Phys. pag. 283. 88.

§ 3.

Quod attinet tertium plantarum Elementum, Aërem nempe, qui, ut ad vitam animalium necessarius est, ita quoque præcipua est causa vegetationis vegetabilium, a): Tum hic in Islandia diversus est, pro diversa terræ superficie, adeoque diversimodè agit in herbas plantasque subnascentes, vicissitudinésque, respectu situs locorum, subit quàm plurimas:

Aliter enim agit in valles, convalles; aliter in planities, declivia, depressiora; aliter denique in editissima montium, orasque maritimas b). Fatendum est etiam, mutari posse a plurimis, quæ forte incidunt, ex. gr. tempestatibus & ventis, prout eorum qualitates quandoque discrepant c); nec minus ab exhalationibus & vaporibus, respectu locorum & regionum notabiliter variat.

- a) Neminem latet, quod nullum semen in vacuo terræ commissum fatumque germinet, ut in aperto aëre, immo omnes plantæ, vel musci minimi fuerint, vel aquatiles algæ, in locò, à quo abest aër, aut ubi idem assiduò stagnans quiescit, statim moriuntur, vid. Philos. Trans. N. 23. Bærhavæ Chem. vol. I, pag. 428.
- b) In confesso est, cælum plerumque in tractibus montanis, fudum esse & serenum, unde hyems rigida & nivium plena, frigusque immane tamdiu durans, donec pluviis mitigetur: E contra aër, qui maritimam cingit oram, minus adfundit frigoris, sed nebulosus est, & nivibus non æquè ac pluviis prægnans, ob vaporum nempe, quos aqua marina copiosè fundit, ubertatem.
- c) Nemo inficias ibit, ventos meridionales plus cæteris prægnantes esse humido; Boreales & Orientales ficciores; neque tamen nos latet, in quibusdam locis ventos meridionales, quando illis à parte meridionali montes occurrant nive tecti, frigidos fieri.

§ 4.

Calorem plantarum & vegetabilium iidem elementum esse, immo animam, non minus ac aquam iisdem cibum & potum, ut ita dicam, nemini non constat: Calor enim humorem radicibus haustum expandit, & in nutrimentum vertit; quod inde patet; quia decrescente autumno calore, crescere desit planta; nec tamen in universum omnia vegetabilia æque magnum requirunt calorem. Considerari ergo debet secundum suos Gradus a), Tempus b), Durationem c), & Consuetudinem d). Quæ enim gradum attinet, non eadem caloris frigorisque ratio ubique terrarum est. Ut enim sedes frigoris dici merentur loca Polo utrique proxima; ita etiam Regiones æquatori proximè adjacentes, domicilium caloris audiri. Terræ verò, quæ ab æquatore, sive austrum sive boream versus, pari distantia jacent, eandem habent caloris & frigoris rationem e). Unde ergo sinistram nimis quorundam judicium, de climate, quò supra modum immiti Islandiam frigescere credunt, quasi polo arctico præ omnibus aliis orbis terrarum partibus adglutinatum, adeoque eam propter perpetuam frigoris & glaciei vehementiam, communibus fecunditatis legibus, prorsus exemptam esse? borealis tamen latitudinem ultra gr. 66. se non exten-

dere, & consequenter Circulum Arcticum non supergredi. E contra vero, non tantum varias Europæ regiones eandem imo majorem boream versus habere latitudinem, quæ tamen gravi adeo sterilitatis notâ, experiëntiâ scilicet contranitente, non perstringuntur; verum etiam quasdam Americæ & Asiæ partes? Unde ergo inquam frigoris illa intensitas, quæ Islandiam, præ modo dictis regionibus ad frugum usque percipiendarum desperationem adurat? Nam cum Polum Arcticum, intensissimi, quo terræ borealiores vexantur, frigoris proprium esse domicilium & quasi centrum concipiam, a quo radii frigorifici, eadem progressionem, in regiones æquali distantia sejunctas, feruntur; causam vix perspicio, cur hi majores, uti adversariis placet, habeant, ad omnia, quæ Islandico solo committuntur, extinguenda vires, quam quos actu exercent, in fata Borealis Norvegiæ, Lapponiæ Svecicæ, & Moscoviæ Septentrionalis, quarum quædam loca, non sine fructu & felici successu nihilominus culta, injuriæ Poli arctici magis sunt exposita, quam quæ maxime Islandiæ partes, nisi forte rationes mutuare visum cuidam fuerit, ex soli, per tot annos indurati, & ob justæ culturæ neglectum occallescentis, constitutione. Quod si recte se habeat, exoletæ agrorum cultionis incommoda

moda mecum confirmat, minime vero ejusdem restaurandæ impossibilitatem (f). Infignem quidem confiteor noxam noctes frigidiores sementi afferre; temporis tamen & locorum discrimine. Patet enim huic cœli injuriæ potissimum obnoxios esse agros Septentrionem spectantes, unde liquet, periti esse officium agricolæ, ut de apto, & ad cœli solique constitutionem accommodato agri situ sit sollicitus, præsertim in terrâ, ad agriculturam, post varios casus, post tot discrimina rerum, aperiendâ. Prætera zonæ septentrionalis *temperatæ*, nedum *frigidæ*, incolis communis est noctium glacialium frequentia: hyeme quidem tales non desiderantur; sed hæ, hoc termino in censum non veniunt, verum quæ tempore verno, æstivo, autumnali, & temporibus anni mitioribus insperatæ incidunt, rei que sementariæ sunt periculosæ. In specie, quæ verè circa sementis tempus faciendæ solum infestant, sæpissimè in locis borealioribus cum seminum morte conjunctæ sunt, in locis inprimis depressioribus, aquæ residentis quasi receptaculis, in editis vero & siccioribus non item. Quæ æstatem interfecant nocturna frigora, exsurgentes ex satis herbarum culmos identidem substringunt, succumque nutritium exhauriunt, certo in posterum sementariæ rei detri-

mento. Autumnalia denique quando se intrudunt gelicidia, maturitati facile, immo quibusdam in locis certæ fructuum spei remoram & virus immedicabile faceffunt (g). Attamen hæc omnia, incommoda tantum, agriculturæ Islandicæ cum reliquâ boreali communia, non vero illius impossibilitatem probant, gentium, quibus similia, imo eadem, quotannis mala, læti tamen agrorum proventus, exemplis protinus refutandam.

a) Heic non attinet quicquam dicere de *Zona Calidiorē*, cujus plantæ feliciter crescunt sub gr. 50 - 70. nec de plantis *Zonæ temperatæ subcalidæ*, sub. 30 - 40 gr. sed de *Zonâ frigidissimâ*, cujus plantæ intensissimum sustinere possunt frigus; calorem contra fortiozem, quantum v. c. hypocausta brumalia (*Orangerier*) præbent, si Svecorum experimentis credamus, minime toleraturæ; quales certè sunt omnes herbæ, quæ editissimis montium jugis proveniunt.

b) Tempus etiam, quo unaquævis planta evolvi debet, ex climatis sive caloris constitutione investigari oportet; nam multa loca æstatem habent cum nobis hyems est, ideoque fit, ut quædam herba in Svecia noctu floreat, quæ in solo nativo interdiu floret; sic. e. g.

Mira-

Mirabilis æstate vergente, Svecis floret, sed nativo solo salvâ ad huc æstate; sic & *Hæmantus Africanus*, & id genus alia, quæ nascuntur circa Caput bonæ spei.

c) Nemini non patet, maturescendi celeritatem ex longitudine æstatis, polorumque vicinia pendere, quamvis non in totum. In terris enim polo proximis æstates quidem sunt breviores, et longiores ex adverfo dies, vegetabilium maturitatem immane quantum acceleraturæ. Hinc Gallis, licet æstates longiores sint, quam Norvegis, Lapponibus, Svecis, tardius tamen plantæ maturescunt, computatione, a prima progerminatione, ad fructus ferendi initium factâ. In causa sane noctes sunt Parisiis subfrigidiusculæ, quibus quiescunt plantæ, adeoque plures requirunt dies ad maturitatem. E contra in Islandia, non secus ac in Lapponia, ubi noctes fere nullæ sunt, herbæ die & noctu inoffenso pede crescere possunt.

d) Consuetudo etiam haud exiguum facit ad frugum maturitatem, nam transportata ab australioribus orbis terrarum plagis femina vel plantæ, tardius proveniunt in regionibus borealibus primo transplantationis anno, quam ex his enata femina, dum iterum con-

feruntur; quin, proximâ æstate citius protuberant, quam initio; id ipsum probat Nicotiana Svecis indigena, quæ, quippe Climati magis adfvefacta, exoticam integro mense prævertit.

e) Instant complures, in Islandia tantum frigoris esse, tam longe protrahi hyemem, ut parum ideo fertilitatis in se habeat prædura tellus. Sed hic respondeo, cum Historia contentionis inter Scythas & Ægyptios de prærogativa unius præ altero, ex libr. 2. Justinii C. 3. ubi argumenta Scytharum, has nostras boreales plagas sine dubio spectantia, rei veritatem satis evidenter evincunt. His addo, quod etiam admirandum est, quod licet hyems cum mense Octobri per Norlandias sub grad. 63-64. 65. initium sumat, & ad medium fere Majum, nive & glacie omnibus obductis duret, (non obstante, quod infra illos gradus hyems valde inconstans fuerit, adeo ut sementem facere non possint ante finem Maji.) attamen æqvè cito ac sub 55 & 54. gr. & inferius, metant, hoc est, mense Augusto, quamvis hi posteriores ab initio Aprilis severint. Secundum vetus proverbium Svecorum: Så Rog Laurentii (die 10mo Augusti), Korn och Hafra Tiburtii (14 Aprilis). Ex quo haud obscure concludi potest, vel in ipso etiam
fri-

frigore eximiam latere vim fertilitatis; & si
 non in frigore, saltem in nive vis illa latet,
 de quo vid. Dan. Rellanders Gothoburgensis
 eruditam Dissert. de Rubo humili, Ed. Upsa-
 lis 1716. §. 2. p. m. 4. Et quod porro
 Islandiam, à multis immiti damnatam cœlo,
 attinet, conferendæ sunt Observationes Me-
 teorologicæ Svecorum anni 1741. cum Horre-
 bovianis annorum 1749-50. 51. in Islan-
 dia factis; quibus evincitur, vehementius in
 Svecia incidisse frigus 25to die Junii, quam
 unquam, vel saltem rarissimè, in Islandia, hoc
 anni tempore. vid. Svensk. Wetensk. Acad.
 Handl. Vol. 2. p. 65, ne de intensissimo in
 Svecia annorum 1739-40-41. frigore dicam.
 Præterea compertum est, in Svecia boreali se-
 mentem cum fructu fieri usque ad Circulum
 Polarem Arcticum, sive ad 70 circiter gr.
 Lat. Boreal. Vid. Acta Ejusd. Societ. ad annum
 1742. pag. 271. Conf. etiam Observ. Me-
 teorolog. 1744. ab Ol. Ped. Hiorter concin-
 natas, (vol. 2) nec non 1745-6. (vol. 5). Hic
 etiam notari meretur Calor haud exiguus, in
 Islandia hac circiter quotannis tempestate,
 e. g. Ao. 1752. d. 6to Julii in Thermometro
 Farenheit. adscensus ad gr. 86. observatus est;
 Septimo ejusdem mensis die, ad gr. 104.
 Octavo, ad gr. 103. referentibus Observ.
 Curios. in Islandia, in Ephemerid. ejusd. an-
 ni.

ni. Ut hic taceam alias causas, a constitutione soli Islandici dependentes caloremque adaugentes, nempe quas notiores unicuique esse puto, quam ut eas hic prolixè enumerare operæ sit pretium.

f) De hac re præ cæteris videndus est Dn. Simon Pelloutier Cap. 12. pag. 123. ubi sequentia adfert: *La chose arrivera à peine une fois dans dix ans; il est donc incontestable, que le climat des Gaules, de la Germanie, & de la Thrace, a changé, & qu'il est considérablement adouci en comparaison de ce, qu'il étoit autrefois. C'est aux Naturalistes, à en rechercher la véritable raison. Peut-être qu'il s'exhale des terres cultivées des Vapeurs &c.*

g) Hinc concludere licet, agrum in Islandia parandum, siccum esse debere, non humidum nimis, utpote frigori magis obnoxium; siccus enim, parvi indigus lætamenti, non tantum à vi frigoris & gelu præ humido liber est, sed fructus certioris ferax evadit, de quo postea.

§. 5.

Ex hætenus dictis, quæ elementa plantarum, satis superque unicuique liquet, Islandiam, nulli cæterarum orbis arctoi terrarum, eidem

eidem climati subjacentium naturâ secundam
 esse posse, modo debita terræ, per tot secu-
 la a vomere quiescenti, adhiberetur cura; sed
 hoc, proh dolor, post veteris Islandorum
 agriculturæ interitum, hætenus, quod scio,
 factum non est. Licet enim Sræ Regiæ Maje-
 statis Clementissimâ pro Islandis non secus
 ac aliis subditis curâ, & auspicio nunquam
 satis laudando, renovandæ ibi sementis initium,
 quatuor circiter retro annis cœpisse debuif-
 set. Attamen hætenus non tantum insolita,
 prædicto temporis intervallo, aëris inclemen-
 tia, optato successui forsitan pessulum ob-
 didit; sed, eorum maximè, quos opus
 moderari oportuisset, ut & Jutorum Nor-
 vegorumque ipsi labori destinatorum, par-
 tim sancta simplicitas, partim ignorantia,
 negligentia, quin antiqui moris tenacitas, fa-
 lubriora utplurimum respuens consilia. Ope-
 ris moderatores quod attinet, ne per can-
 cellos quidem, operis hujusce divini inspexe-
 runt fundamentum (a); nec id forte omni-
 no ab eisdem potuit sperari, utpote literis
 & officiis civilibus magis, quam stivis & li-
 gonibus natis. Ipsi vero operarii etiamsi agri-
 culturæ in solo natali adiveti fuerunt, at-
 tamen ceteroquin desidiæ & torpori addicti,
 nihil hac in re præstare potuerunt; quin a-
 gros aperire, in terra rudi, & post tot secu-
 la ob quietem luxuriante, horum diligen-
 ti-

tiam, si vel aliquam adhibuissent, magnopere superavit negotium (b); unde nonnulli tædio capti, certissimo ignorantiae & desidia præmio, abito a vomere per fas & nefas maturavere, ad domum quisque suam avolitantes. Ideoque non mirum, quod agricultura Islandica, quæ maximi utique est moliminis, per tales homunciones restaurata non sit, quod ulterius probatum ibo in sequentibus.

a) De his, si occasio tulerit olim, prolixius agam, alia, quæ ad Oeconomiam & vitam Islandorum Domesticam & Politicam pertinent, tractaturus.

b) Quod de Sialandis, extra omnem Contradictionis aleam verè scripsit Anonymus quidam: "Bonden tænker, at, naar han
 'saacr dynget og dyrket sin Jord, saadan
 'som hans Fader dyrkede den, saa er der
 'intet meere ved at gjøre; for at vilde
 'gaae viidere end hans Fader gif, det var
 'at mestre Gud i hans Husholdning og
 'Indretning: multo magis adplicari potest non tantum ad ipsos Islandos, sed agricolas (si ita dici merentur), qui ex exteris conquisiti, agriculturam in Islandia restaurare hætenus non potuere, a consuetudine cæ-
 eâ,

eâ, in agris colendis, ne transversum unguem recedêre volentes.

§. 6.

Inter cautelas, quæ in agro subigendo & præparando adhibendæ sunt, singulis huic operi deditis notum esse debet, unam & eandem culturam, omni solo non competere, sed pro varia natura & qualitate, vario modo tractari debere: cumque terræ species perplurimæ sint in Islandia, quarum quasdam supra memoravi sect. 3 §. 1. unicuique sua debetur cultura, quæ hætenus, ut credo, a rusticis exoticis ei negotio destinatis desiderata; præterea observari debet, ut ager modicè siccus sit, non humidus nimis, nam frigori tunc non adeo est obnoxius, modo pingvis est, & lætamenti haud immensum prodigus. Qui si quotannis colitur, mollis evadit, & internascentia exsuperat lolia fertilitate sua. Hinc magis magisque aptior fit ad frumentum, vel id genus alia, producenda, eorumque maturitatem optatò accelerandam. Lætamentum etiam, agri præstantiam valde promovet; quippe quod semen nutrit rigat & fovet; eâ tamen curâ est adhibendum, ut ager præ nimia pingvedine, non luxurietur, quo fit, ut caules sive Culmi, in ipso enascentiæ loco putredinem contrahant.

trahant, vel, cum maturitatis frugum dispendio humi prosteruantur. Patet porro, agrum altius exsurgere, quam circumjectam soli superficiem debere, præsertim ubi in loco depressiori vel plano situs est, ne aqua frigida, quæ ex vicinia percolatur, succum fructificantem secum rapiat, aut profundius, quam fas est, in fundum absorbeat. In declivi vero loco si aperiatur ager, de aquagiis illi provideri oportet. Et nimis prolixum foret tales regulas, agriculturæ inservituras, sed nunquam hætenus in Islandia observatas, enumerare.

§. 7.

Probatur præterea ignorantia, immo neglectus prædictorum (§. 5.) agriculturæ in Islandia restauratorum, eò, quod ne semel quidem avenas sponte sua ibi provenientes, vel alias herbas indigenas, periculi gratia faciendi, transtulêre, sed mox è diverso ab Islandis Climate, semina qualia talia conquiverentes, terræ eadem mandârunt, sine omni conatu, semina exotica, maceratione a), vel arte alia contra vim frigoris corroborandi b), quod maxime necessarium est, in terra nativæ sterilitatis suspectâ; adeoque expectata, mihi objectio, quæ ab irritò hætenus agriculturæ restaurandæ experimento petitur, sua mole

mole cadit. Plura hic agriculturæ præsen-
ti tempore impedimenta expectorare operæ
non est pretium.

a) Per *macerationem* intelligo, feminis, non
tantum in lixivio, ex vulgari & vili ma-
teria confecto, sed etiam medicato, emollitio-
nem, quæ magnopere facit ad sementem
cum fructu faciendam, vid. *Andr. Lallerstedt*
facil. in physicam Introduct. Holm. 1741.

b) Complura dantur media, semen terræ
mandandum ab injuria aëris & frigoris vin-
dicandi, e. g. fumigatio artificialis, quæ ritè
instituta, contra notum quodvis frigus fe-
mina armare potest, sed, hic si utrumque
modum explicaverim, prolixius foret. v.
Lallerstedium libro supra citato.

§. 8.

Concedunt puta, quod negare haudqua-
quam sustinent, adversarii, agriculturam in
Islandia priscis in usu fuisse temporibus;
sed forte objiciunt: solum Islandicum, ut-
pote revolutionibus innumeris obnoxium,
adeo a prima ætate degenerasse, ut ulterius
non ferax sit. Sed respondeo: si Islandia,

E

quo-

quoad omnes suas partes, ante Cataclysmum extiterit (quod dubitant rerum naturalium scrutatores), concederem, faciem illius primævam diluvio universali immane quantum esse corruptam & immutatam, ita ut ingentes regionis tractus, vastis & continuis tumulis, & campis planis amoenisque antea possessi, causam ad tempus dederint soli Islandici nativæ sterilitati; sed mera conjectura nullam facit probationem, nec nobis faciet fidem, præcipuè, quum nullum habeamus, qui hac ante nos spartâ defunctus, hunc nodum solverit a). Quicquid verum est, experimenta satis probant, terras feracissimas b), incolarum negligentia, infœcundas prorsus evasisse; contra vero, solum quam maxime sterile, cultorum curâ, fertilissimam adæquasse tellurem. Hinc ergo talis objectio, sua vanitate collabitur.

a) Viderit itaque Clarissimus *Barnetius*. quomodo fidem suam liberet, cum in sua Theoria Telluris statuit, ante Diluvium Noachicum uniformem fuisse & ubique sui similem tellurem.

b) Terra Sancta, ubi populus Dei habitabat, illa tempestate feracissima fuit, fluens
la-

laete & melle, adeo ut militum 1000000. in promptu semper haberet, sed mox accisis Judæorum viribus facultatibusque, ejus prorsus concidit fertilitas. Sic ab ea secundæ Persia & Media fecunditate præcelluere, quamdiu Reipublicæ status in salvo erat vid. S. *lagerlof* in diss. de Oeconomia rustica ed. Stockholm 1714. & Dn. *Hierne* in Regno minerali, pag. 331.

§. 9.

Sed his objectionibus solvendis non immoraturus, ad argumenta me confero, quibus dilucide ante oculos cujusvis ponam agriculturæ in Islandia possibilitatem. Primum ergo erit: cum proferat Islandia sponte nascens frumentum (*Bildt Meel*) in Quadrante australi, & Tractu quidem Sidenfi, itemque in locis septentrionem spectantibus nonnihil, utpote in Thingeyra-fande, Sigridastada-fande, & in locis lacubus Myvötn vicinis; quamvis propter ruditatem & contemptum incolarum australia saltem in usum convertantur: Cum, inquam, sponte nascens frumentum hæc terra ferat, cultam sine fraude idem daturam nullus dubito; adeoque certo constat, inertiam nostram unicè causari, quod frumentum ab exteris redimamus, ma-

gno nostri detrimento. Hinc quod supra de transplantatione herbarum indigenarum dixi, locum habet, nostramque hæc omnia arguunt ignorantiam. Herbæ enim sylvestres nobis suppeditant theoriam agrorum horumque culturæ; ubicunque enim herba sine arte fatoria progerminat, ibi Climatis, ☉: cæli, solique & omnium, quæ ad herbarum vegetationem conducunt, constitutio talis est, ut herbæ progerminationi ex asse respondeat; sic igitur arte imitari posset clima cultor, ut ejus ope, eandem nanciscerentur herbæ fativæ maturitatem, quam, quæ sponte nascuntur, quod & alibi terrarum constat esse factum.

§. 10.

Proveniunt in Islandia sponte suâ herbæ, aliis nationibus fativæ, nimirum *Angelica*, *Rhodia*, *Arthemisia*, *Geranium*, *Achillea*, *Tormentilla*, *Allium*, *Trifolium*, *Chamomilla*, *Salix*, *Filix*, immo *Cuminum*. Quid ergo, si hæc arte fatoria transplantarentur? quantum adferrent usum? Herbæ culinares vel esculentæ, nemine dubio, in Islandia haud infelicius quam in Sialandia maturescunt, e. g. *Brassica*, *Lactuca*, *Petroselinum*, *Apium*, *Thymus*, *Majoranum*

num, Rapæ, &c. quod propriis oculis vidi. Cur ergo frumentum ibi & avenæ provenire non possunt, ut & aliarum, quæ humi mandantur, herbarum vel fructuum semina? nisi iis de causis, quas supra §. 5. adtuli.

§. II.

Experimenta etiam docent, terræ Islandorum colendæ deditorum, quod solum Islandicum capax sit communis aliis Europæ Nationibus culturæ. Nomophylax quondam *Laurentius Gottrup*, Natione Danus, Monasterium Thingeyrense, locum Islandiæ maxime borealem, habitans; necnon *Gislavus Magni*, nomarchiæ Rangarvallenensis Choronomus, hæc quidem tentarunt, sed operarum fraudi & inertiae, minorem, quam semper persense-rant ubertatem, acceptam ferre debuerunt. Itidem post meam facta sunt memoriam experimenta a *Johanne Erichstruph*, qui, Brokeyæ in sinu Breidafjordensi occidentalis Islandiæ habitans, &, in terra colenda laudabiliter occupatus, felici cum successu omnia §. 10. notata expertus est. Præterea Linum, Cannabim & Nicotiam suo labore & dexterita-

te ad maturitatem provocavit, exemplô ali-
is hodie fideliter imitandô.

§. 12.

Vix ergo dubitari potest, quin agricultura in Islandia instaurari possit, si ritè & scienter hoc opus, cum Islandorum detrimento nunquam effabili tam diu neglectum, aggredi quis juberetur, velletque, adhibitis, quæ huic operi necessaria sunt mediis, incrustato imperviis cerebro.

§. 13.

Ponamus licet, quod stulte ponendum est, frumentum non facile provenire, etiamsi contra omnem probabilitatem sit, & nemo sanæ mentis inficias eat, attamen persuasus sum, si *linum perenne Sibericum* & *Urtica Siberica* in Islandia plantarentur, magnum inde usum in incolas redundaturum, quâ lina levidensiora & funes Piscatorios; hæc enim frigoris Islandici sunt patientia a). Sic etiam *Helxine Siberica*, quæ in Islandia præ omnibus fere feminibus transplantari deberet, utpote multifario usui inserviens b) climatique Islandico satis cognata. Huc etiam pertinet
ad

ad pratorum & camporum fœnariorum emendationem, ut conqviratur *Lucerne Svedica* (Høefrøe) & id genus femina, quæ insigni cum fructu solo Islandico mandari possunt, c). Sed hæc præpostero hætenus conatui sunt contraria; puto igitur ex antedictis unicuique constare, agriculturam in Islandia non tantum esse restaurabilem, sed veterum incolarum agriculturâ magis spectabilem, lucrosam, utilemque posse reddi. Satisfecisse me ergo existimo, his plagulis, omnibus, qui de agricultura Islandorum restauranda dubitant; & oculis visu non carentium subjecisse, agriculturæ in Islandia restorationem perversa methodo inceptam esse.

a) vid. Aët. Oecon. Societ. Svec. ad annum 1747. p. 59.

b) In Tomo 4. Aët. Oeconom. Svec. ad annum 1746. habetur de Helxine Siberica in Finlandia Svecorum, quotannis crescente :
‘Det är mera bördigt och fruchtbart än
‘all annor Såd och lönar (när det blifs
‘wer på tienlig Jordmån sådt, och den Högs
‘ste gifwer en tienlig Bederlek, 3. 4 a 5
‘dubbelt och der ofver mera Mödan än an
E 4 ‘nan

'nan Såd, så at 30. 40. och 50de Kornet
 'en er sålsynt, men och ofta högre, så at
 'man åfven taler om den, som efter 12
 'Kappar fått 50 Tunnor, eller 125te Korn-
 'net, och wet man många, som här igen-
 'omrepat sig och må vel i denna Dag.

Ejusdem usum in Oeconomia & Medici-
 na videre licet prolixè descriptum, Aët. Svec.
 Tom. 4. p. 41. & in Celeberrimi *Linnaei* Tra-
 ctatu ad annum 1744. T. 3. His accensen-
 dæ etiam *Asphaltus*, viciæ nempe esculentæ,
 nec non varia fœni genera, e.g. *Avena peren-*
nis, *Agrostis*, *Melica* &c. Quæ omnes descri-
 buntur in Aët. Societ. Sved. ad ann. 1747.
Potatoes Svecorum insigni cum usu in Islandia
 crescere posset Oeconomicae summe rei neces-
 sarium. vid. Ejusd. societ. Aët. ad annum
 1747.

c) Dum *Lucerne* Svedicam describit Cele-
 berrimus C. *Linnaeus* Tom. 2. Sw. Wet.
 Acad. Handl. 1742. p. 192-3. mentionem
 etiam facit Gallorum *Saint - Foin* & *Lucerne*
Gallicæ, quæ tamen feliciter crescere potest
 in terra macra, ubi arena subest tenuissimæ
 cæ-

cæspitum crustæ. Hæc si Svecici climatis est
 patiens, etiam sine dubio Islandici.

§. 14.

Coronidis loco heic mihi observanda ve-
 niunt, si agricultura in Islandia restaurari
 debet, media, per quæ fieri potest; nempe:

1) Semen, quod solo committitur Islan-
 dico, ex cognato climate conquiri oportere-
 ret, utpote e Norvegia & Svecia, & Sco-
 tia fortè, atque eo tempore, quò non tantum
 salva sua virtute transvehi potest, sine vecto-
 rum fraude, sed tempestive in Islandia humi
 mandari; quod hætenus non factum est.

2) Notandum est, omnia grana non esse
 fructifica vel sementi faciendæ utilia, adeo-
 que huic negotio præfecti ediscere deberent
 discrimen inter album & atrum, & selectum
 habere granorum, pingvedinis & coloris ha-
 bito respectu: Quod hætenus non factum
 est.

3) Si Sacræ Regiæ Majestatis pia & fere
 ineffabilis in Islandiam & ejus incolas, cura
 & clementia, immo nunquam fatis laudan-
 da,

dæ, ut illos ad meliorem reducat frugem, impensæ, tale adderet tot tantisque beneficiis complementum; ut quidam mitteretur Islandiæ Studiosus, Beneficiis Regiis donatus, in Sveciam & Norvegiam, qui sufficienti munitus viario, mox dictas peragraret Regionem, observaturus, non tantum terræ fementariæ indolem, agrorumque, unius alteriusve feminis capacium, constitutionem & situm, sed & methodum agros aperiendi novos, cultos ferendi, & femina pro diversitate soli rite condendi; reversus vero, in patriam, mandatis Regiis instructus, amandaretur, ut non tantum ipse vomerem sequeretur, sed imperandi haberet potestatem agricolis tam peregrinis, quorum αὐτὸς ἐφ' ἂν haftenus oraculi instar fuit, quam indigenis, quibus id negotii mox incumberet.

4) Hinc talis Studiosus libros de agricultura tractantes, & ad solum natale maxime accommodatos, in linguam vernaculam transferre deberet (magno cum Typographiæ Holanæ in boreali Islandia commodo), in quibus præcepta agriculturæ cuivis discenda prostant; sed Inspector prædicti operis,
ipse

ipse catechesin quandam conscribere potest agriculturæ.

5) Facile cuidam videri posset, rusticos pœnâ & mulctâ ad terram colendam cogere, quæ sententia inconsultiorum est Judicium. Multo tamen majoris esset usus, si primates Islandiæ, stultis, & nihil nisi antiquum obtinentibus, rusticis prælucere, exemplis bonis & Reipublicæ Islandicæ utilibus: Non expedit, vel naturæ convenit humanæ, leges & formulas, ad quas agriculturam suscipere adstringerentur, incolis imperiosè præscribere, vel ipsos pœnarum mimis & intimationibus ad hoc adigere. Ratio: nullam habnet cognitionem de agricultura, & unde adipisci hanc possunt? Præstat vero blandimentis & admonitione eosdem ad hoc adducere.

6) Haudquaquam igitur abs re videtur, ut prætores, sacerdotes, nomarchæ, & quocunque demum beneficio Regio præcellentes, ad agriculturam summo nisu restaurandam tenerentur, quo rusticus, usum inde redundantem perspicuens, lubenter vestigiis eorum insisteret.

Hæc

Hæc tantum sunt, B. L. quæ memoranda mihi visa sunt, ne futor ultra crepidam audiam, novatoris cæteroquin exosus nomen; aliis enim relinquo peritioribus agriculturæ, censuram suam hac de re depromere. Vix vomerem vidi, rarò terram arari conspexi, messis alibi uber mihi, infortunium patriæ dolenti, semper lacrymas movit.
Manum ergo deta bula.

an-
am
no-
a-
de-
er-
hi,

Snorronius, Johannes

Tractatus historico-physicus de agricultura Islandorum

Havnia 1757

Oecon. 1611

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10299088-1

VD18 1182414X-002